

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ ЕМОТИВІВ У
РОМАНАХ ДЖ. ОСТІН**

Виконала: студентка 6 курсу,
групи 8.0359-2а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша –
англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Усенок Юлія Сергіївна

Керівник к.ф.н., доц. Залужна М.В.

Рецензент д.ф.н., проф. Приходько Г.І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської філології

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
англійської філології

« _____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

УСЕНОК ЮЛІЇ СЕРГІЙВНІ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Структура, семантика та функції емотивів у романах Дж. Остін»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Залужна Марина Володимирівна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від « 23 » квітня _____ 2020 року № 483-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 01.12.2020

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту): емотиви англійської мови; вираження емотивності в романах Джейн Остін; розмежування понять емотиву, емотивності, експресиву, експресивності; функції емотивів у художніх текстах, структурні та семантичні особливості емотивної лексики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути особливості емотивності англійської мови; 3) виявити функціональні, структурні та семантичні особливості емотивів у романах Джейн Остін.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	11.06.20	11.06.20
Розділ 1	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	15.07.20	15.07.20
Розділ 2	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	10.09.20	10.09.20
Висновки	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	20.11.20	20.11.20

6. Дата видачі завдання 11.06.20

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2020	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2020	виконано
3.	Написання вступу	червень 2020	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	липень 2020	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2020	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2020	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2020	виконано
9.	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

Ю. С. Усенюк

_____ (ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

М. В. Залужна

_____ (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

В. А. Бережний

_____ (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота 57 сторінок, 52 джерела.

Об'єкт дослідження: емотивність як мовний феномен.

Мета роботи: вивчення емотивності в творах Джейн Остін.

Теоретико-методологічні засади: мовні особливості емотивності, які досліджувалися різними вченими (В. І. Шаховський, М. О. Красавський, В. Ю. Апресян, І. М. Літвінчук, В. Я. Галаган та інші).

Отримані результати: емотиви - це слова, що називають, позначають, виражають емоції. Емоції у мовному втіленні перетворюються на емотиви, тому емотивність – це мовна категорія. У зв'язку з увагою Джейн Остін до психологізму та зображення внутрішніх переживань та емоцій персонажів, можна зробити висновок, що її твори багаті на емотиви.

Джейн Остін використовує у великій кількості прикметники, які називають емоції, при цьому вони належать в основному до однієї емоційної зони - позитивної: *generous, pleasant, intelligent, gentle, amiable, pretty-spoken* та інші. Авторка використовує інтенсифікатори для більш значного впливу: *to be very sure, a very good servant, a very old and intimate friend, very fanciful, very considerable* тощо. Для опису емоцій, Джейн Остін використовує такі іменники як: *tears, smiles, blushing, happiness, kindness, friendliness, joy, pleasure* тощо. Отже, у романах емоції виражаються найрізноманітнішими засобами, які комбінуються у мові по-різному. До емотивних засобів мови відносяться лінгвістичні, специфічні функціональні засоби (суфікси, емоційно-оцінна лексика, емоційно-оцінні експресивні структури), а також паралінгвістичні методи, які функціонально залежні від мови, вживаються в контексті конкретного мовного акту і спрямовані на передачу конкретної емоційної реакції.

Ключові слова: емотив, емотивність, емоція, експресив, експресивність, Джейн Остін, оцінка

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЕМОТИВ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ	5
1.1 Визначення поняття «емотиву»	5
1.2 Емотив, емотивність, експресив, експресивність: критерії розмежування.	10
1.3 Семантичні та структурні особливості емотивів англійської мови	14
1.4 Функції емотивів у художніх текстах	23
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ЕМОТИВІВ У РОМАНАХ ДЖЕЙН ОСТІН	25
2.1 Емотиви у романі “Pride and prejudice”	28
2.2 Емотиви у романі “Emma”	35
2.3 Емотиви в романі “Sense and Sensibility”	41
2.4 Функціональна значимість емотивів у романах “Pride and Prejudice”, “Emma” і “Sense and Sensibility”	46
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Дана робота присвячена дослідженню особливостей мовної передачі емоцій у романах Джейн Остін. Вираз емоційного стану – одна з головних рис, що відрізняє художню літературу від інших літературних напрямків. Торкаючись теми нераціонального сприйняття, емотивність тексту націлюється в першу чергу на те, щоб викликати у реципієнта певну емоційну реакцію та психологічний резонанс.

Людина не обходиться у своєму житті без емоцій. Так як це психічні процеси, що відбуваються всередині нас, тому реальними вони можуть стати тільки в тому випадку, якщо ми будемо їх висловлювати. Емоційність і є одним із способів розкрити свої почуття. Від того, наскільки яскравою буде експресія, з якою ми передаємо наші думки, залежить те, як саме це сприйметься оточуючими.

Емотиологія – це галузь лінгвістичної науки, що займається вивченням такої характеристики тексту як емотивність і систематизація словесного оформлення почуттів і емоцій в мові. Емоційність властива будь-якій діяльності людини і емотивна лексика є способом відображення її в мові. Тому емоційність – це риса, яка властива людині, а емотивність – властива тексту. Не дивно, що дослідженню емоційної сфери присвячені роботи з галузей наук філософії, психології, психолінгвістики. Це обумовлено тим, що неможливо розглядати емоційно забарвлену лексику лише з точки зору мови.

Емотиви відіграють важливу роль в психічному житті будь-якої людини і, як наслідок, в житті будь-якого суспільства і це висвітлювалося в працях багатьох лінгвістів. Емотивність на даному етапі доволі вивчена, але досліджується з нових позицій, на що вказують роботи В. І. Шаховського, Г. І. Приходько, М. О. Красавського, В. Ю. Апресяна і інші. Це пояснює інтерес до відповідної лексики і визначає актуальність і зміст даного дослідження. Отже, **актуальність** дослідження визначається важливістю

вивчення вираження емоцій мовними засобами.

Об'єктом роботи є емотивність як мовний феномен.

А предметом – мовна репрезентація емотивності в творах Джейн Остін.

Основною метою даного дослідження є вивчення емотивності в творах британської письменниці.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Ознайомитися з поняттями емотиву, емотивності, експресиву, експресивності та критеріями їх розмежування.

2. Визначити мовні особливості емотивності.

3. Виявити лексичні засоби репрезентації категорії емотивності в англійській мові.

4. Розглянути мовні риси і особливості відбиття емоційної сфери в творах Дж. Остін.

Для вирішення завдань дослідження застосовано такі **методи**:

– теоретичні: теоретико-методологічний аналіз проблеми, систематизація наукових джерел, порівняння та узагальнення;

– емпіричні: спостереження, систематизація лексичних одиниць (позитивна, негативна лексика, кількісні показники найбільш вживаних емотивів).

Матеріалом дослідження є три романи Джейн Остін: “Pride and Prejudice”, “Emma” та “Sense and Sensibility”.

Практична значущість дослідження визначається можливістю використання отриманих результатів в навчальних курсах з лексикології, інтерпретації літературного тексту та практичних курсах англійської мови.

Робота пройшла **апробацію** на науково-практичній студентській конференції «Різдвяні читання».

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

Загальна кількість сторінок 57, кількість використаних джерел 52.

РОЗДІЛ 1

ЕМОТИВ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ

1.1 Визначення поняття «емотиву»

Емоції (лат. *Emovere* – порушувати, хвилювати) – валентні реакції на події, агентів або об'єкти, конкретна природа яких визначається способом сприйняття ситуації, що викликає емоцію [Герасименко 2016, с. 23]. Емоція – специфічна форма відображення і пізнання дійсності, так як людина при вираженні емоцій є і об'єктом, і суб'єктом пізнання, тобто емоції реалізують певні мотиви людини, впливають на адресата і, з іншого боку, інтерпретуються адресатом.

Досліджуючи поняття «емотив», ми зіткнулись з проблемою визначення цього терміна. У науці не існує однозначного визначення цього поняття. Але багато дослідників намагалися його пояснити. Наприклад, Шаховський визначає емотивність як іманентно притаманну мові семантичну якість виражати системою своїх засобів емоційність як акт психіки [Шаховський 1994, с. 15]. Дослідник також зазначає, що емотивність – це емоційність в мовному значенні, тобто чуттєва оцінка об'єкту, вираз мовними або мовленнєвими засобами відчуттів, настроїв, переживань людини [Шаховський 1994, с.20]. Емотивність завжди експресивна та оцінна, але не навпаки.

Емотив – це мовна одиниця, функцією якої є вираз емоцій мовця [Вежбицкая 1996, с. 24].

Емотиви, як і інші одиниці мови, характеризуються певними нормами експлуатації в спілкуванні. Ці правила умовні і прикріплені до певного періоду часу. Емотиви мають також певні стандарти реалізації. Оскільки мова –

феномен, який постійно і нескінченно розвивається, то у нього немає раз і назавжди застиглих принципів реалізації. Норма є тимчасовою, умовною, прикріпленою до певного періоду часу, і найбільш рухлива вона якраз в емотивній сфері мови. Доказом тому є так звані модні слова і модні слововживання, які в абсолютній більшості є емотивами [Арнольд 1959, с. 134].

В. І. Жельвіс вважає, що емотивність – це вираження емоцій, при якому спілкування зберігає свою життєвість, природність, емоційність [Жельвіс 1990, с. 4].

Емотиви – це номінативи, тобто слова, що називають емоції. На мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, тобто емоції є психологічною категорією, а емотивність – мовною. І. М. Літвінчук називає емотивністю «результат інтелектуальної інтерпретації емоційності, що транслюється в мові та мовленні» [Літвінчук, с.1]. М. В. Гамзюк розуміє під емотивністю «мовне вираження емоцій» [Гамзюк 2000, с. 37]. Є. Ю. Мягкова пропонує використовувати поняття «емоційне навантаження слова», розуміючи під цим поняттям «ті якості слів, завдяки яким вони виражають і називають емоції» [Мягкова 1981, с. 10].

Класифікація Є. П. Ільїна відображає основні види емоцій, що враховує експресивний компонент емоційного реагування. Автор не обмежується простим перерахуванням емоцій, але показує критерій їх систематизації. Так, в його класифікації є емоції очікування і прогнозу (хвилювання, тривога, страх, відчай), емоції-фрустрації (розчарування, досада і ін.), комунікативні емоції (радість, сором і ін.), інтелектуальні емоції або афективно-когнітивні комплекси (здивування, інтерес, почуття гумору і ін.), емоційні стани, що виникають в процесі діяльності (стрес, нудьга і ін.) [Ильин 2001, с. 60]. За влучним зауваженням А. Хеллера, емоції завжди когнітивні і ситуативні, отже, і вибір мовних засобів їх вираження теж ситуативне [Heller 1979, p. 182].

При вивченні емоцій лінгвісти зіткнулися з рядом труднощів. По-перше, емоції надзвичайно складні як феномен людської психіки, і, відповідно, ще

більш складна їх вербалізація, їх мовне вираження. По-друге, емоційні засоби мови пов'язані безпосередньо з відчуттями та відчуттями – явищами, які важко диференціювати і яким проблематично дати точні визначення [Ильин 2001, с. 65].

Засновниця інтегративної концепції Л. Г. Бабенко зараховує до емотивної лексики наступні групи мовних одиниць:

1) категоріально-емотивна лексика (сюди належать емотиви-номінативи з вихідними емотивними смислами, такі як хвилювання, веселощі тощо);

2) диференційно-емотивна лексика (емотиви-номінативи зі включеними смислами, наприклад, переповнюватися злістю, радістю тощо);

3) конотативно-емотивна лексика (емотиви-експресиви з супутніми емотивними смислами, сюди належать прикметники) [Бабенко 1989, с. 184].

Також у класифікації емотивної лексики існує понятійний підхід А. Вежбицької, яка виокремлює такі групи:

– емоції, які зв'язані з «поганими» предметами (горе, нещастя, печаль);

– емоції, які пов'язані з «хорошими» предметами (щастя, радість, задоволення);

– емоції, пов'язані зі ставленням один до одного (любов, ненависть, повага);

– емоції, пов'язані з самооцінкою та рефлексією (сором, провина, гордість);

– емоції, які викликають негативну реакцію (лють, гнів, божевілля).

Слід зауважити, що всі концепції та класифікації створювалися різними мовами і в різний час, отже має місце невпорядкованість емоційної лексики.

Категорія емотивності тісно пов'язана з таким поняттям, як оцінність. Оцінність – це суто мовна категорія, тоді як оцінка може поєднуватися з категоріями логіки, тому у лінгвістиці оцінкою називають «об'єктивно-суб'єктивне та суб'єктивне ставлення людини до об'єкта, виражене мовними засобами експліцитно чи імпліцитно» [Кунин 1980, с. 158]. Оцінка належить

до сфери свідомості людини.

Г. І. Приходько зауважує, що оцінка – це таке судження про предмет, яке виражає його характеристику, враховуючи категорію цінності, а цінності – це будь-які феномени певного інтересу, бажання, прагнення тощо. Поняття цінності всеохопне, оскільки людина оцінює все, що було, є, буде і могло б бути [Приходько 2004, с. 10].

Суб'єктом оцінки вважають особу, яка приписує цінність певному предмету шляхом вираження цієї оцінки, що може бути порівняльною (характер якої залежить від того, чи вона встановлює перевагу у цінності одного предмета над іншим) і абсолютною (характер визначається тим, чи кваліфікує вона свій предмет як «хороший», «поганий» або «байдужий» їй) [Ивин 1970, с. 21–24]. Оскільки суб'єкт висловлює свою оцінку щодо предмета, можна стверджувати, що емотивність пов'язана з оцінністю. Взаємозв'язок цих категорій впливає із взаємного зв'язку емоції та оцінки [Пухняк 1998, с. 5]. І саме це дозволяє розподілити емотивну лексику між двома пластами – емосемізмами з позитивною чи негативною оцінкою в їхній семантиці.

Підсумком реалізації категорії оцінності у мовленні є оцінне значення, яке В. М. Телія визначає як «інформацію, що містить відомості про ціннісне ставлення суб'єкта мовлення до певної властивості, виокремленої відносно того чи іншого аспекту певного об'єкта» [Телія 1986, с. 81]. Гладь С. В. розглядає емотивність як факультативну частину оцінності [Гладь 2007, с. 178].

Емотивність інтегрована з функцією оцінки, оскільки вона складається з оціночного мовного змісту та експресивного вираження. В основі емоцій лежить оцінка. Оцінка та емоція взаємодіють одне з одним наступним чином: оцінка – це думка суб'єкта про цінність об'єкта для нього, а емоція – це переживання суб'єктом даної думки [Шаховский 1987, с. 56].

Таким чином, емоційна оцінка знаходиться на перетині інтелектуальної та емоційної сфер психіки. Їх тісний взаємозв'язок обумовлений свідомим

характером оцінки. У цьому відношенні будь-яка оцінка первісно когнітивна, емоційність «нашаровується» на оцінку та створює ефект посилення емоційного відношення, надаючи тим самим когнітивного змісту мовним одиницям [Кислякова 2004, с. 111].

Існує дві системи вираження емоцій, що знаходяться у взаємодії – Body language (мова тіла) і Verbal language (вербальна мова), де первинна система перевершує вторинну по прямоті, надійності, швидкості та ін. Емоції ніколи не проявляються в чистому вигляді і їх вербальна ідентифікація завжди суб'єктивна [Худяков 1980, с. 80]. Вважається, що негативні емоції, переважаючи в кількісному співвідношенні, поступаються позитивним у вживанні, що дозволяє зробити висновок про прагнення людства до позитивності.

Отже, систематизуючи всі ці визначення, можна дати дефініцію, що «емотив» – це термін, що позначає назву емоції в мові. Емоції перетворюються на емотиви, тобто емотивність – це мовна категорія. Емотивність завжди експресивна та оціночна. Емотивність – це емоційність, що транслюється в мові та мовленні. Вираз емоцій є центральною функцією мови. Емотивна лексика традиційно вивчається з урахуванням таких категорій, як оцінність, експресивність, образність, причому її зв'язки з оцінкою виявляються особливо тісними. Емотивна лексика нерозривно пов'язана з почуттями, які відчуває людина (злість, страх, щастя, любов), тому надзвичайно важливо вивчати, як саме цей зв'язок працює.

Емотивність лексичних одиниць має дуже важливу роль, адже завдяки їй посилюється їх комунікативна значимість. Категорія емотивності є значущою складовою мовної системи, тому що людська діяльність базується на емоціях.

1.2 Емотив, емотивність, експресив, експресивність: критерії розмежування

У сучасній лінгвістиці склалася ситуація змішання термінів «емотив», «емотивність», «експресив» і «експресивність». Багато авторів, що досліджують обговорювану проблему, використовують різні точки зору на ці поняття.

Щодо поняття «емотивності», як було вже зазначено, існує декілька визначень цього терміну, які в тій чи іншій мірі доповнюють один одного і утворюють одне повне визначення.

Емотивність – лінгвістичне вираження емоцій [Филимонова 2007, с. 45]. Емотивність – це емоційність у мовному переломленні, тобто чуттєва оцінка об'єкта, вираз мовними засобами почуттів, настроїв, переживань людини [Миронова 1997, с. 179].

В. І. Шаховський вважає, що «оскільки емотивність мови висловлює психічний стан мовця, який обумовлює його емоційне ставлення до предмета і ситуації спілкування, у емоційності є і психолінгвістичний аспект. У тексті категорія емотивності відображає різні види емоційного змісту: з одного боку, емоції у вигляді емотиву входять в когнітивний зміст тексту, з іншого, складають частину прагматичних стратегій автора тексту [Шаховский 1994, с. 25]. Емотивність стає стильовою рисою художніх текстів. За своїм призначенням всі художні тексти належать до емотивного типу текстів, що обумовлено місцем емотиву в тематичній структурі і емотивних завдань в комплексі прагматичних завдань тексту. Тобто емотивність – це здатність мовних одиниць виражати емоційне ставлення і стан мовця.

Емотивність має категоріальний статус на різних рівнях мовної системи та в мовленні – фонологічному, лексичному, на рівні речення і тексту. Як фонологічна категорія емотивність чітко проявляється в інтонації (одне й те саме слово можна вимовити із вираженням любові, погрози, гніву, тощо). На

лексичному рівні – у існуванні лексем, назв емоцій, специфічної експресивної лексики та лексики, що описує емоції. На рівні речення категорія емотивності проявляється в існуванні емотивних (експресивних) структур, еліпсиса та інших. На рівні тексту – у структурно-семантичній організації висловлень, існуванні специфічних емотивних одиниць тексту, лінгво-стилістичної виразності. Полістатусність категорії емотивності найбільш виразно проявляється в тексті, який інтегрує різні категоріальні прояви емотивності [Филимонова 2007, с. 124].

Можна знайти вузьке і широке розуміння емоційності. У другому випадку ця категорія охоплює всі мовні засоби прояву емоцій. Таке розуміння категорії емоційності говорить про те, що вона об'єднує семантично близькі мовні одиниці різних рівнів [Goldi 2010, p. 38].

Категорія експресивності походить від лат. *expressio* «вираз, прояв». У великому тлумачному словнику С. А. Кузнецова можна побачити, що експресія – це виразність, сила і яскравість вираження, прояви будь-яких почуттів, переживань [Кузнецов 2000, с. 189]. Експресивність пов'язана з образністю та інтенсивністю.

Експресивність – це виразні та зображальні властивості мовлення, що відрізняють його від звичайного, стилістично нейтрального та робить мову емоційно забарвленою [Diller 1992, p. 155].

Також експресивність – це здатність мовних одиниць впливати (емоційно або логічно) на слухача. Експресивність являє собою властивість певної сукупності мовних одиниць, що забезпечує їх здатність передавати суб'єктивне ставлення мовця до змісту або адресата мови, а також сукупність якостей мови або тексту, організованих на основі мовних одиниць [Аносова 2002, с. 7]. Це такі властивості тексту або частини тексту, які передають зміст зі збільшеною інтенсивністю, висловлюючи внутрішній стан мовця. Експресивність властива всім рівням мови і виражається різними мовними засобами [Уфимцева 1968, с. 146]. Спеціальні мовні засоби, які використовуються в художньому тексті, самі по собі не створюють загальної

експресивності тексту. Експресивність виникає за умови, що ці засоби, по-перше, відображають певний зміст (характеризують об'єкт опису), а по-друге, адресуються реальному читачеві, для якого вони виявляються особистісно значущими. Адже кожен текст розрахований на сприйняття, розуміння і оцінку.

Вона пов'язана із людською властивістю посилювати виразність та впливову силу свого висловлення [Прокойченко 2014, с. 250]. Емотивність завжди пов'язана з вербалізацією власних емоцій та почуттів, а експресивність пов'язана з наміром переконати у чомусь адресата.

Експресивність – властивість мовного знака, який сприймається деавтоматизовано, безпосередньо діючи на уяву адресата або його емоційну сферу; виразним може бути будь-яка фраза, якщо вона непередбачена і несподівана [Halliday 1991, р. 264]. Слід зазначити, що інтенсифікація експресивності знака відбувається лише в мовленні (усному або письмовому) [Miller 1951, р. 214].

Для диференціювання емотивності та експресивності А. В. Прокойченко зробила наступні зауваження:

1) емотивність слугує для вираження почуттів людини, тобто виконує афективну функцію. Експресивність спрямована на посилення ознаки і сприяє кращому донесенню інформації до адресата, тобто виконує прагматичну функцію;

2) емотивність на відміну від експресивності не зосереджена на адресатові. Основною функцією експресивності є функція впливу, досягнення перлокутивного характеру;

3) емотивність вимірюється оцінністю, експресивність – інтенсивністю [Прокойченко 2014, с. 250].

Експресивна функція тексту реалізується лише при включенні тексту в процес спілкування, тобто при наявності реципієнта, здатного сприйняти текст [Галаган 2008, с. 171]. Отже, потрібно враховувати зв'язок тексту з зовнішніми явищами, психологічною та соціальною реальністю, з функціонуванням

тексту в цій реальності.

Увівши в широкий ужиток термін «емотивність», В. І. Шаховський також акцентував свою увагу на розмежуванні категорій експресивності і емотивності. Він пов'язує емотивність висловлювання в першу чергу з реалізацією емоційної оцінки, а експресивність з цілеспрямованим посиленням висловлювання (експресиви, емотиви або інші засоби), розрахованим на певну реакцію адресата, тобто на бажаний вплив від сказаного [цит. за: Шаховським; Вайнрах 1972, с. 34].

Емотивність є більш локалізованим і конкретним поняттям, ніж експресивність, в той час як експресивність являє собою узагальнюючу категорію, здатну проникати як в емотивні, так і в інтелектуальні, або будь-які інші мовні маніфестації [Плотников 1984, с. 167].

Експресивна мова показує в першу чергу емоційний стан мовців, який і визначає вибір відповідної емотивної лексики і емотивного синтаксису для емоційних референцій і номінацій. Таке використання мови називають експресивним, і в цьому плані вчені зазвичай говорять про експресивну функцію мови [Гальперин 2008, с. 34].

Л. М. Васильєв трактує емотивність і експресивність як дві базових складових категорії виразності, але вважає експресивність, з одного боку, більш широким поняттям, що включає в себе емотивність, з іншого – своєрідним доповненням емотивності, що вносить або логічно гомогенні смислові відтінки і додавання в основне значення, або інтенсифікує основне значення [цит. за: Васильєвим; Уфимцева 1968, с. 167].

Виходячи з наведених вище даних, можна зробити висновок, що емотивне висловлювання не завжди є експресивним (оскільки його метою не є надання впливу на реципієнта), також, експресія в мові не завжди тотожна емоціям, таким чином експресія не завжди і не тільки створюється за допомогою емоційності, вона може реалізуватися за допомогою виразу емоцій у людини, чому сприяють тропи і прийоми мови. Експресивність допомагає представити читачу почуття автора та занурити його в події.

З огляду на думки більшості фахівців, можна сказати, що емотивність і експресивність слід розглядати як дві здатні доповнювати одна одну, проте не пов'язані відносинами частини цілого і взаємно недетерміновані категорії (тобто емотивне висловлювання може бути чи не бути експресивним, також як експресивне висловлювання може бути чи не бути емотивним). При цьому емотивність висловлювання пов'язана з емоційним самовираженням суб'єкта і незалежна від наявності або відсутності адресата, тоді як експресивність завжди пов'язана з інтелектуальним наміром переконати в чомусь адресата. Емотивність пов'язана з реалізацією емоційної оцінки і є виключно функцією мови, а експресивність мовця має намір переконати адресата у чомусь та додати виразності висловлюванню. Емотивність відображає почуття і враження мовця, тоді як експресивність підсилює силу висловлювання відповідно до впливу на адресата. І в нашому дослідженні домінуючою буде саме категорія емотивності.

1.3 Семантичні та структурні особливості емотивів англійської мови

Англійська мова, як і всі мови світу, знаходиться в постійному розвитку. Кожне наступне покоління носіїв англійської мови робить свій внесок в цей процес, поступово змінюючи семантичну, граматичну, словникову його структури, ускладнюючи або спрощуючи їх. Однак те, що завжди, в усі часи, серед усіх народів залишається незмінним – це емоції. Людські емоції універсальні, тоді як лексичні вираження мають національну специфіку.

Мова розвивається, в ній з'являються все нові форми вираження (фразеологізми, ідіоми) і необхідно розуміти не тільки їх словникове значення, але і сприймати супровідний емоційний фон [Пшенкина 1983, с. 55]. Лінгвістам в своїй роботі дуже важливо враховувати такий аспект, як емоції і їх вираження за допомогою мови, так як емоційний фон може варіювати

сміслове навантаження мовних явищ, і неправильна його інтерпретація може стати причиною серйозного непорозуміння.

В англійській мові, як і в інших мовах багато слів не тільки називають поняття, але і відображають ставлення до них того, хто говорить. У лексичній системі мови розмежовують два типи слів, що передають емоційну сферу людини: слова, що виражають емоції, і слова, що повідомляють про них: емотивну лексику і лексику емоцій [Бабенко 1990, с. 9]. Емотивна лексика – сукупність слів з емотивною семантикою в статусі значення, а лексика емоцій – слова, які не виражають емоції безпосередньо, а називають їх. Б. Волек розмежовує ці групи як різні емотивні знаки, «значення яких може конструюватися або поняттями, або прямими емоційними переживаннями» [Волек 1995, с.16].

В. І. Шаховський виділяє наступні статуси емотивної семантики слова: а) емотивне значення, властиве для слів афективів, передають емоційний стан мовця (лайлива лексика, вигуки); б) емотивна конотація, що супроводжує логіко-предметну номінацію і виражає емоційне ставлення мовця до об'єкта найменування. Конотація тут може бути зосереджена в семантиці афіксів або актуалізувати переносне значення слова [Шаховський 1994, с. 20].

Однак слід зауважити, що поняття «емоційні слова» (наприклад вигуки) не містять оцінки; в той час як слова, в яких оцінка становить саме їх лексичне значення (причому оцінка не емоційна, а інтелектуальна), не відносяться до емоційної лексики (*bad, good, happiness, to love, to hate*).

Емотивна лексика англійської мови включає:

1. Слова, що мають виражену мовними засобами емоційну забарвленість (*Granny, dear, sonny, hell-fire*).

2. Лайливі слова (*scum, scoundrel, rascal, fool, devil, brute, idiot, treasure, and darling*).

3. Вигуки (*Bravo! Kaput! Dammit! Oh my God!*).

4. Слова з яскравим оцінним значенням, як правило, однозначні; укладена в їх значенні оцінка настільки яскраво і виразно виражена, що не

дозволяє вжити слово в інших значеннях. До них належать слова–«характеристики» (*killjoy, chatterbox, slob*). А також слова, що містять оцінку факту, явища, ознаки, дії (*bargaining, defame, miraculous*).

5. Багатозначні слова, зазвичай нейтральні в основному значенні, але одержують яскраве емоційне забарвлення при метафоричному вживанні. Так, про людину говорять: *donkey, mutton-head, clumsy as a bear*.

Емоційно-експресивні слова розподіляються між книжковою, розмовною і просторічною лексикою [Худяков 1980, с. 92].

До книжкової лексики належать високі слова, які надають мові урочистості, а також емоційно-експресивні слова, що виражають як позитивну, так і негативну оцінку понять. У книжному стилі використовується лексика:

- іронічна (*knight-errantry*);
- несхвальна (*pedantic, airs and graces*);
- презирлива (*disguise, bribable*).

До розмовної лексики належать слова:

- пестливі (*dearie, sweetie, auntie*);
- жартівливі (*kiddy, doggy*);
- а також слова, що виражають негативну оцінку званих понять (*small fry, mettlesome, giggle, brag*).

У просторіччі вживаються слова, які знаходяться за межами літературної лексики. Серед них можуть бути слова, які:

- містять позитивну оцінку поняття (*dogsbody, brainy*);
- виражають негативне ставлення мовця до позначених ним понять (*go barmy, slimy*) [Худяков 1980, с. 92].

Також емотивну лексику можна зробити ефектною за допомогою конотації:

- *He is svelte* (позитивне значення).
- *He is skinny* (негативне значення).

- *You are meticulous* (позитивне).
- *You are nitpicking* (негативне).
- *You are unassuming* (позитивне).
- *You are plain* (негативне).

Поняття «емотивні засоби» пов'язане з категорією емотивності, тобто з таким виразом емоцій, при якому спілкування зберігає свою життєвість, природність, емоційність [Николина 2003, с. 173]. Якщо дійсно говорити про сучасну англійську мову, конкретно про британську англійську, то не можна не помітити, що джерелом найпопулярніших в народі емоційних слів і виразів є телевізійні гумористичні шоу, що володіють найвищим рейтингом перегляду. За останній десяток років таким програмами стали: серіал “Doctor Who”, а також “Torchwood”, “The Catherine Tate Show”, “Little Britain” та ін. Часто, творці гумористичних скетч-шоу (напр. “The Catherine Tate Show”) беруть ідеї зі сленгу *cockney* (кокні – зневажливо-глузливе прізвисько уродженця Лондона з середніх і нижчих верств населення і один з найвідоміших типів лондонського просторіччя, на якому говорять представники нижчих соціальних верств населення) [Академічний тлумачний словник]. Наприклад :

- пропускати звук “h”, як в “*not`alf*” замість “*not half*”;
- активно використовувати слово “*ain`t*” замість “*is not, am not*” і подібних;
- вимовляти сполучення “th” як “f” (“*faas`nd*” замість “*thousand*” і “*bovver*” замість “*bother*”).

В англійській мові часто використовують епітети, як вираження емотивного контексту. Часте використання епітетів з конкретними визначеннями створює стійкі поєднання. Такі поєднання поступово перетворюються на фразеологічні одиниці. Епітети ніби закріплюються за певними словами. Так, наприклад, в англійській мові такі поєднання, як *bright face, ridiculous excuses, valuable connections, amiable lady, sweet smile, deep*

feelings і багато інших стають загальноживаними словосполученнями. У них функція епітета трохи змінена: епітет як і раніше виконує свою основну стилістичну функцію – виявлення індивідуально-оцінного ставлення автора до предмета думки. Але для вираження цього відношення автор не створює свої власні, так би мовити, творчі епітети, а користується такими, які через частого вживання стали «реквізитом» виразних засобів в загальній скарбниці мови.

Епітет протиставлений логічному визначенню. Логічні визначення виявляють загальновизнані об'єктивні ознаки і якість предметів, явищ. У сполученнях *round table, green leaf, large hand, little girl, blue eyes, solid matter* тощо слова *round, green, large, little, blue, solid* – логічні визначення [Харвег 1980, с. 55].

Однак будь-яке з цих визначень може стати епітетом в тому випадку, якщо воно буде використано не стільки в предметно-логічному, скільки в емоційному значенні. Так, наприклад, прикметник *green* у поєднанні *green youth* є епітетом, оскільки в цьому поєднанні реалізується похідне предметно-логічне значення “green” (молодий) і пов'язане з ним емоційне значення [Харвег 1980, с. 56].

Деякі емоційні слова, а вигуки особливо, висловлюють емоцію в найзагальнішому вигляді, навіть не вказуючи на її позитивний або негативний характер. “Oh”, наприклад, може виражати і радість, і смуток, і багато інших емоцій: “Oh, I'm so glad; Oh, I'm so sorry; Oh, how unexpected!”

Якщо емоція як психологічна категорія є відображенням у свідомості людини її ставлення до навколишньої дійсності, то результат її перевтілення у мовну називають емосемізмом, або емотивом, який вважається «мовною одиницею, у семантичній структурі якої є емоційна частка у вигляді семантичної ознаки, семи, семного конкретизатора, знання, завдяки чому ця одиниця адекватно вживається всіма носіями мови для вираження емоційного ставлення чи стану» [Шаховский 1987, с. 84].

Семантичним призначенням емотивної лексики є вираження емоційного ставлення мовця до ситуації спілкування чи до предмета мовлення.

Емотивно-оцінне ставлення мовця до об'єкта є одним із смислових компонентів конотації, що доповнює раціональну оцінку, адже у системі лексичних засобів є велика кількість одиниць, семантика яких є наслідком взаємодії у слові чуттєвого та раціонального, номінативних і стилістичних (оцінних) компонентів [Уфимцева, с. 183]. Основним структурним елементом емотивного компонента є сема емотивності або емосема, поняття якої було введено у лінгвістичну термінологію В. І. Шаховським, що визначив її як окремий вид семи, який співвідноситься з емоціями мовця. У семантиці слова сема емотивності є сукупністю конкретної семантичної ознаки «емоція» та певного її конкретизатора (наприклад «любов», «ненависть» тощо), що здатна відобразити емоційний процес як щодо мовця, так і щодо слухача чи навіть когось стороннього.

В. І. Шаховський розглядає категорію емотивності на рівні лексико-семантичного поля, виокремлення якого підтверджує системний статус емосемізмів, що здійснюють у межах цього поля свою емотивну функцію, яка реалізується за допомогою емотивного коду «як лінгвістичної універсалії, що природно формується у кожній мові на основі певного набору засобів, серед яких є експресиви та емотиви всіх рівнів – від фонологічних до структурних» [Шаховский 1987, с. 93].

Відомо, що за своїм характером емоції можуть буди позитивними та негативними, причому «позитивні явища сприймаються суспільством як норма і тому детально аналізуються, тоді як негативні відхилення від норми викликають різке неприйняття, осуд і вимагають чіткої диференціації» [Ратушная 2000, с. 72]. Але слід зазначити, що емоційні переживання мають досить неоднозначний характер, і саме тому один і той самий об'єкт може викликати у носія мови суперечливі емоційні враження. Це є амбівалентність емоцій, яка спричинена різним впливом деяких особливостей об'єкта на потреби та цінності людини. Саме ця характеристика емоцій як психологічного феномену, опосередковуючись мовою, стає основною для відповідних опозицій емотивів. Наприклад, у семантиці емотивного

прикметника *cute* явище амбівалентності виявляється у вигляді таких значень як “especially of something or someone small or young – pleasant and attractive” та “wishing to seem clever sometimes in a rude or unpleasant way” [Cambridge dictionary].

Емоційна конотація вноситься в текст за допомогою емоційно–оцінних прикметників, дієслів, що містять оцінку в своїй семантиці. В. Н. Михайловська аналізує слова різних частин мови, які пов’язані між собою за допомогою основи; наприклад, *damn* – вигук, *damnable* – прикметник, *damned* – прислівник [Михайловская 1966, с. 21].

Прикметник є важливим засобом вираження емоційних відтінків. Негативна оцінка домінує в прикметниках *foolish, silly, dirty, stupid, crazy, mad* та інших, які використовуються в тексті для вираження люті, незгоди, презирства, подиву. Позитивна оцінка домінує в прикметниках *sweet, lovely, good, wise* та інших, які використовуються в текстах для вираження захоплення, радості, схвалення. Позитивні та негативні емоції виражаються за допомогою прислівників міри та ступеня, в яких емоційне значення відображається насамперед, тоді як придушується основний денотативний сенс. У цьому випадку прислівники використовуються як підсилювачі з вищим ступенем посилення, демонструючи дуже високий рівень емоційної насиченості.

Емоційний сенс часто передається іменниками, в яких значення емоційної оцінки є єдино можливим і становить основу для номінації: *fool, devil, brute, idiot, treasure, and darling*.

Слід зазначити, що порівняно з емоційним потенціалом прикметників та іменників можливості дієслова є більш обмеженими. Є. Є. Сретенська досліджувала дієслова, що позначають емоційну діяльність людини. Основні дієслова були зібрані за ступенем їх семантичної подібності у 17 синонімічних груп. Беручи до уваги зв’язок між суб’єктом та об’єктом емоційного вираження, вчена виділяє дві дієслівні категорії: 1) дієслова емоційного ставлення та 2) дієслова емоційного впливу [Сретенская 1980, с. 19].

Труднощі та різноманітність у вираженні емоційного стану людини показують фразеологізми – постійні словосполучення з повністю або частково переосмисленими компонентами значення. Є. І. Кондрашина вивчає категорію емотивності у фразеології в її співвідношенні з відповідними уявленнями у сфері психології емоцій. Критеріями, за якими Є. І. Кондрашина вказує на емотивний компонент у структурі фразеологічних одиниць, є показники, які поділяються на дві групи:

1) загальні, які виражаються такими лексичними одиницями: *feeling, emotion, mood* – наприклад: *give vent to one's feelings*;

2) часткові, які виражають або ідентифікують певну емоцію: *love, anger, joy, envy* – наприклад: *cupboard love, green with envy*.

Вчена поділяє часткові показники на чотири групи залежно від оцінки, яку вони мають: емоційні показники негативної, позитивної, нейтральної та подвійної оцінки [Кондрашина 1991, с. 26].

За своєю структурою емотивні слова зазвичай прості: *fright, anger, love, happy*. Створення похідних слів дозволяє розширити емотивну сферу. Наприклад слово *fright* – позначає емоцію страху, а вже утворене слово *frightened*, за допомогою суфіксального способу – позначає якість страху. Семантична функція суфікса у процесі словотвору похідних емотивних прикметників полягає у реалізації інформації, притаманної твірній основі. Також існують продуктивні словотвірні моделі префіксального типу, які змінюють значення головного слова: *happy – unhappy, offensive – inoffensive*.

Наступним засобом утворення похідних емотивів є префіксально-суфіксальний спосіб. Саме цей тип змішаного словотвору часто зустрічається в емотивних прикметниках англійської мови: *insufferable, demotivated, unbearable, unhelpful* тощо.

Слід зазначити, що у сучасній англійській мові словоскладання, яке передбачає творення складних слів поєднанням двох або більше основ чи цілих слів або їхніх скорочень, є досить продуктивним способом словотвору. Складним словом називається мовне утворення, що складається з декількох

повнозначних слів або основ і є цілісною одиницею номінації, що моделюється для вираження певного словотвірного значення формальним способом [Кубрякова 2012, с. 52–60].

Складні емотиви англійської мови утворюються за допомогою різних частин мови: *god-awful, loved-up, stir-crazy*.

Також, завершуючи даний розділ роботи треба акцентувати роль контексту у значенні емотивної лексики. В різних мовах відмінних культур використовується різна лексика, у тому числі і різноманітні емотиви. Що може бути позитивним для однієї мови, може бути негативним для іншої. У художньому тексті роль контексту підсилюється під впливом індивідуальних ментальних комплексів автора, інакше кажучи, його мовної картини світу. Остаточно визначити експресивне забарвлення будь-якої лексичної одиниці нам допомагає контекст: нейтральні слова можуть сприйматися як піднесені і урочисті; висока лексика в інших умовах набуває глузливо-іронічного забарвлення; часом навіть лайливе слово може прозвучати лагідно, а ласкаве слово, навпаки, презирливо. Поява у лексичній одиниці в залежності від контексту додаткових експресивних відтінків значно розширює образотворчі можливості лексики мови.

Сучасна англійська мова багата на лексику, що номінує та описує емоційний стан людини. Слова, що виражають емоції, є маркованими емотивністю, і представляють величезний інтерес для лінгвістів, що досліджують емоції. В англійській мові дуже часто використовуються різні стилістичні засоби для розкриття емотивної лексики (епітети, метафори, гіперболи тощо). Також важливою складовою у становленні емотиву є сленг. Отже, детальне вивчення емотивів дасть змогу більш глибоко та всебічно проаналізувати лексику сучасної англійської мови.

1.4 Функції емотивів у художніх текстах

Мовні засоби вираження емоцій, як самостійний об'єкт лінгвістичних досліджень виявилися в центрі уваги багатьох вчених в другій половині 20 століття. Так як, ми досліджуємо художні тексти, доречно буде згадати про функції, основними з яких є створення емотивного змісту й емотивної тональності тексту.

Н. Г. Бабенко обґрунтовує таку функціональну диференціацію емотивної лексики:

1) створення психологічного портрета образу персонажів («описово-характерологічна функція»);

2) емоційна інтерпретація світу, зображеного в тексті і його оцінка («інтерпретаційна і емоційно-оцінна функції»); виявлення внутрішнього емоційного світу образу автора;

3) вплив на читача («емоційно-регулятивна функція») [Бабенко 2003, с. 169].

Значимість емоційно-оцінних лексем, що реалізуються в творі, в організації художнього тексту визначається сукупністю позначених функцій. Послідовне їх виявлення дозволить нам визначити роль емоційно-оцінної лексики в стилі письменника в цілому [Разинкина 1972, с. 154]. При подібному описі неможливо уникнути питань, пов'язаних з особливостями світосприйняття письменника, його індивідуальної картини світу: художній текст формується автором і його точкою зору на об'єкт зображення.

Емотивна функція відповідає відправнику, тобто відображає ставлення мовця до висловлюваного, пряме вираження почуттів відправника [Жельвис 1990, с. 79]. При використанні експресивної функції важливо не саме повідомлення, а ставлення до нього.

Основна функція емотиву – вираження емоційного стану мовця або його ставлення до предмета мовлення.

Емотивний шар мови представлений також вигуками, які представляють собою еквіваленти речень (*ah, oh, wow, unfortunately*). Найважливіші засоби передачі емоцій – інтонація і жести. К. С. Станіславський, великий російський режисер, при навчанні акторів просив їх передавати до 40 повідомлень, вимовляючи тільки одну фразу, наприклад, «Сьогодні ввечері», «Пожежа» і т.д. з тим, щоб аудиторія могла здогадатися про яку ситуації йдеться [Прокоф'єва 2000, с. 46]. Експресивна функція мови – це здатність висловлювати інформацію, передавати її і робити на співрозмовника вплив. Експресивну функцію розглядають як єдність вираження і передачі повідомлення (інформативна функція), почуття і емоцій (емотивна функція), волевиявлення мовця (волюнтативна функція).

Отже, емотивна лексика завжди тісно пов'язана з індивідуальністю людини, тобто вона відображає структуру індивідуальної свідомості. Художній текст формується автором, і саме автор завжди намагається вказати читачеві, як йому слід сприймати героя. Тобто емотив викликає емоції, у нього є дві сторони: сторона мовця (вираження емоції) та сторона того, хто сприймає (викликання емоцій). Як наслідок, може виникати протиставлення двох «світів», з одного боку – це емоційна сфера автора, його словниковий запас, а з іншого – сторона реципієнта тексту. Читач може розуміти текст по-своєму, а не так як хотів автор.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО – СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ЕМОТИВІВ У РОМАНАХ ДЖЕЙН ОСТІН

Англійська письменниця Джейн Остін виявилася однією з небагатьох жінок початку 19 століття, які змогли досягти успіху і визнання. В ті часи жінка-письменниця була явищем швидше винятковим, ніж нормою.

Джейн Остін вважається класиком англійської літератури. Незважаючи на те, що в своїх творах письменниця багато уваги приділяла почуттям і емоціям героїв, біографи свідчать, що прояв емоцій в реальному житті для Джейн Остін було неприйнятним. Попри порівняно невелику літературну спадщину (сім романів і ряд новел), творчість Джейн Остін досі привертає увагу дослідників і читачів.

Найбільш значущими для письменниці є питання моралі і моральності, що обумовлює той факт, що при описі подій письменниця постійно аналізує реакцію героїв на різні події, їх почуття; її цікавить те, наскільки дії героїв відповідають їхнім словам. У разі невідповідності поведінки персонажів їх внутрішньому стану (поведінка в англійському суспільстві початку ХІХ ст. характеризувалася більшою стриманістю, ніж в сучасності) виникає необхідність передати емоціональну напругу героїв, з чим письменниця блискуче справляється.

У своїх романах Джейн Остін створила одну з найяскравіших галерей характерів в англійській літературі. Вона застосовує емотивну лексику для опису внутрішнього світу людини. В даній роботі ми розглянемо три її романи “Pride and prejudice”, “Emma” та “Sense and sensibility” задля вивчення емотивної лексики та аналізу особливостей цих емотивів на прикладі англійської мови.

У своєму дослідженні ми використовували метод дослідження категорії емотивності, запропонований О. Є. Філімоною «метод проникаючого

вивчення» [Филимонова 2007, с. 237]. Проникаюче вивчення категорії емотивності включає сім послідовних етапів аналізу.

На етапі **сканування** тексту виявляються потенційно емотивно заряджені одиниці тексту на основі швидкого огляду тексту [Филимонова 2007, с. 237]. У романах Джейн Остін такі одиниці зазвичай не викликають проблем при пошуку, однак важливо вловити всі відтінки їх значення, щоб не спотворити емоційну складову тексту.

На етапі **тестування** проводиться реконструкція емотивної ситуації або ситуацій тексту для виявлення учасників емотивної ситуації [Филимонова 2007, с. 238]. При цьому виділяються такі параметри емотивної ситуації, як суб'єкт стану, умови, причина або каузатор стану, акомпаніатори або свідки, стимулятори стану.

На етапі **специфікації** визначаються основна та супутні емотивні теми, рівноправні полярні теми, тематична організація та інші типи семантичної структури тексту [Филимонова 2007, с. 238].

На етапі **стратифікації** виявляються емотивні одиниці різних типів (в їх числі можуть бути надфразові єдності, окремі слова і вислови різної протяжності). На п'ятому етапі відбувається **лексико-граматичний опис** емотивних одиниць [Филимонова 2007, с. 239]. На рівні **анімації** дослідник займається прагматичною і стилістичною інтерпретацією функціонування емотивних одиниць.

На завершальному етапі відбувається **інтерпретація** і оцінка ролі емотивних одиниць в загальній структурі тексту. Як зазначає авторка методики, такий порядок вивчення різних аспектів репрезентації категорії емотивності в тексті є оптимальним, але він не повинен розглядатися як жорстко фіксований (за винятком першого і останнього етапів) [Филимонова 2007, с. 240].

Необхідно відзначити, що для творів Джейн Остін характерні три способи характеристики героїв: прямий опис, характеристика за допомогою прямої мови і за допомогою непрямої мови.

Наведемо приклад прямого опису героїні з роману “Pride and prejudice”. Про Шарлот Дж. Остін пише так: “*a sensible, intelligent young woman*” [Austen 1961, p. 36]. Слово “*sensible*” передбачає дуже широкий спектр чутливості, починаючи з зору, слуху, нюху, дотику, включаючи емоційність, душевну чуйність, здатність до співчуття, такт, моральну чуйність, совісність, але також і ясність думки, розумність, розсудливість, наявність здорового глузду.

Переплетення найсуперечливіших почуттів в душі Емми, героїні однойменного роману, в момент, коли вона зі страхом думає про можливий шлюб містера Найтлі і Харріет передано за допомогою її внутрішнього монологу: “*With insufferable vanity had she believed in the secret of everybody's feelings; with unpardonable arrogance proposed to arrange everybody's destiny. – Mr. Knightly and Harriet Smith! – Such an elevation on her side! Such a debasement on his. Could it be? – No, it was impossible. And yet it was far, very far, from impossible. – Was it a new circumstance for a man of first rate abilities to be captivated by very inferior powers? Was it new for one, perhaps too busy to seek, to be the prize of a girl who would seek him? ...*” [Austen 2008, p. 221].

Прикметники *insufferable* (unbearable), *unpardonable* (unforgivable, inexcusable), іменники *vanity* (too great pride on one's own abilities), *arrogance* (extreme pride, self-confidence) точно відображають внутрішню самооцінку, яку дає собі, своїм ставленням до оточуючих Емма [Halliday 1991, p. 67]. Численні обривисті окличні речення, риторичні запитання і паралельні конструкції сприяють розкриттю інших сторін її характеру, властивого їй снобізму і ревнощів. Всі почуття Емми загострені до краю, і кожна фраза, вимовлена нею про себе, і на лексичному, і на стилістичному рівні відповідає тій сюжетній ситуації, в якій опинилася героїня, і тому строю думок і почуттів, які вона відчуває.

Непряма мова у романі “Pride and prejudice”: “*Mrs. Bennett began to repeat the gratitude of Mr. Bingley*” [Austen 1961, p. 33].

Різниця між прямою мовою, діалогом і непрямою мовою полягає в тому,

що при першому читачеві надаються точні слова, які використовує персонаж, укладені в лапки, де як з непрямою мовою їм просто повідомляють сказане. Тож непряма мова не дає емотивного забарвлення мові. У цьому випадку читач дізнається про те, що пані Беннет вибачається перед містером Бінглі, але читач залишається необізнаним щодо точної фрази жінки.

Вивчення мови емоцій в творах Джейн Остін дозволяє виявити типові емотивні фрази, які особливо важливо правильно передати при дослідженні текстів, оскільки вони характеризують стиль письменниці і створюють для сучасного читача вишуканий світ романів, повний переживань і неповторних характерів. Найчастіше Джейн Остін акцентує увагу читача на таких емоціях, як хвилювання, тривога, збентеження.

2.1 Емотиви у романі “Pride and prejudice”

“Pride and prejudice” – найпопулярніший роман Джейн Остін, відомий мільйонам читачів у всьому світі. Цей роман – перш за все глибоко реалістичне зображення характерів, хоч і не всього англійського суспільства, але його привілейованих пластів в кінці XVIII - початку XIX століття. Джейн Остін з великою майстерністю справжнього художника, притому художника нового часу, вдивляється в причини і спонукання, розкриває душу персонажів своєї книги. Нарешті, вона говорить про серйозні речі в такому комедійному ключі, що роман вважається дотепною комедією в кращих традиціях драматургічної літератури Англії.

Всі сюжетні лінії роману сходяться навколо двох головних героїв Елізабет Беннет і містера Дарсі. Дарсі – гордість, Елізабет – упередження проти нього – багатой, гордовитої людини. Дарсі ламає гордість, перейнявшись щирим почуттям до Елізабет, а Елізабет долає свою гордість і свої забобони під впливом почуття у відповідь.

Мова головних героїв відповідає їх характерам, нахилам. Елізабет говорить палко, емоційно. В її мові проявляється жвавість, іронічний склад розуму. Характер Елізабет Беннет розкривається поступово через складну систему відносин героїні з її батьками, сестрами, друзями, з тими, хто бажає їй щастя і її недоброзичливцями. Авторське ставлення до неї виражає себе вже в тому, які риси її характеру виділяються насамперед: почуття гумору, живий характер, весела вдача. Почувши найпершу, невтішну про неї думку Дарсі, Елізабет: *“told the story, however, with great spirit among her friends; for she had a lively, playful disposition which delighted in anything ridiculous”* [Austen 1961, p. 31]. Тут епітети *lively* (full of life and spirit), *playful* (full of fun, fond of play) до іменника *disposition* (one's nature or temper) виконують характерологічну функцію. Їх позитивні конотації є непрямым підтвердженням авторського схвального ставлення до героїні. У мові Елізабет слово *“laugh”* дійсно зустрічається багаторазово. Тільки іменник *“laugh”* зустрічається 44 рази: *“I dearly love a laugh ... Follies and nonsense, whims and inconsistencies, do divert me, I own, and I laugh at them whenever I can”* [Austen 1961, p. 74], – розповідає вона про себе. В цьому реченні переважають іменники з кваліфікацією психічних станів, при чому як з позитивним значенням (*laugh*), так і з негативним (*follies, nonsense etc*).

“How earnestly did she then wish that her former opinion had been more reasonable, her expressions more moderate!” [Austen 1961, p. 281]. Письменниця показує її прямиий характер, чесність і в той же час схильність до швидких висновків, необґрунтованим характеристикам за допомогою фраз *“her opinion had been more reasonable, her expressions more moderate”*. Саме прикметники, у вищому ступені допомагають це зрозуміти. Але хоч як багато дізнається читач про героїню через авторські коментарі та характеристики, головне говорить про себе сама Елізабет. Це головне жодного разу не називається, але воно присутнє в кожному її вчинку і кожній репліці. Це – гордість, вірніше почуття власної гідності. Коли Дарсі освідчується їй, замість того, щоб прийняти пропозицію, Елізабет в самій різкій формі пред'являє Дарсі

звинувачення в приниженні її гідності.

Мова Елізабет Беннет відрізняється емоційністю і виразністю, в ній нерідко присутні окличні речення. Особливо це доречно щодо внутрішнього мовлення героїні. Розглянемо приклади:

“Of neither Darcy nor Wickham could she think without feeling she had been blind, partial, prejudiced, absurd. How despicably I have acted! she cried; I, who have prided myself on my discernment! I, who have valued myself on my abilities! who have often disdained the generous candour of my sister, and gratified my vanity in useless or blameable mistrust! How humiliating is this discovery” [Austen 1961, p. 259]. Ці окличні речення показують напруження ситуації, Елізабет розуміє, що вона була не права. *“She had been **blind, partial, prejudiced, absurd**”* – перелік підряд прикметників дає нам зрозуміти, що героїня була не тільки упереджена, а ще й сліпа. Ці прикметники є конкретизаторами вияву емоційного навантаження. Тут ми бачимо ефект наростання емоційності.

У промові Елізабет зустрічаються образні вислови, метафори:

1. *“Oh! no, my regret and compassion are all done away by seeing you so full of both”* [Austen 1961, p. 280]. Героїня позбавилася почуття упередженості (*to do away*) – позбавитися чогось.

2. *“In what an amiable light does this place him!” thought Elizabeth* [Austen 1961, p. 360].

Містера Дарсі описують як людину приємну (*amiable light*). Ця фраза має переносне значення з позитивною оцінкою.

Далі у романі змінюється ставлення головної героїні Елізабет до коханого чоловіка. Кожна фраза в її внутрішньому монологі, маркована знаком оклику, видає її хвилювання, поступову зміну її оцінок: *“What praise is more valuable than the praise of an intelligent servant? As a brother, a landlord, a master, she considered how many people's happiness were in his guardianship! How much of pleasure or pain it was in his power to bestow! How much of good or evil must be done by him!”* [Austen 1961, p. 308]. Окличні речення – це передача емоцій на фонетично-графічному рівні. Перелік іменників *“as a brother, a*

landlord, a master” дає змогу Елізабет упевнитись у тому, що містер Дарсі хороша людина. Та у той же час одночасне використання слів “*good and evil*” описує героя, як людину нестійку та двоїсту.

Мова героя Дарсі також цікава з точки зору емотивної лексики:

“These bitter accusations might have been suppressed, had I, with greater policy, concealed my struggles, and flattered you into the belief of my being impelled by unqualified, unalloyed inclination; by reason, by reflection, by everything. But disguise of every sort is my abhorrence ... Could you expect me to rejoice in the inferiority of your connections? To congratulate myself on the hope of relations, whose condition in life is so decidedly beneath my own?” [Austen 1961, p. 240].

У його промові безсполучникове перерахування однорідних прийменникових додатків (*by reason, by reflection, by everything*), вживання умовного способу (*might have been suppressed, had I concealed, could you expect*), паралельна конструкція в двох наступних одне за іншим питальних реченнях (*Could you expect me to rejoice ... To congratulate myself ...*) створюють ефект наростання, завдяки якому знаходять своє вираження його образа і роздратування. Питання, що йдуть одне за одним показують сильне збудження мовця.

Любов Дарсі становить, мабуть, головну психологічну загадку цього роману. Як він сам вперше говорить про своє кохання: *“In vain have I struggled. It will not do. My feelings will not be repressed. You must allow me to tell you how ardently I admire and love you”* [Austen 1961, p. 236]. Коли містер Дарсі говорить про свої почуття, він використовує емотивну лексику: *“feelings, ardently, admire, love”*. Іменник *“admire”* сам по собі має високий ступінь емоції кохання, а прислівник *“ardently”* додає ще більшого напруження для передачі стану у той самий момент.

Шлях Дарсі назустріч Елізабет – це шлях позбавлення від упереджень і зарозумілості, від гордині й самовпевненості: *“I have been a selfish being all my life, in practice, though not in principle ... I was spoiled by my parents, who, though good themselves ... allowed, encouraged, almost taught me to be selfish and*

overbearing, to care for none beyond my own family circle, to think meanly of all the rest of the world, to wish at least to think meanly of their sense and worth compared with my own ... You taught me a lesson, hard indeed at first, but most advantageous” [Austen 1961, p. 455]. У цій розмові звучить його самооцінка. Повтор слова *selfish*, паралельні конструкції (*I was taught, I was given, I was spoiled*) і перерахування видають його схвильований настрій, його подяку Елізабет, кохання до якої зробило його іншим.

Окрім головних персонажів, містера Дарсі і Елізабет Бінглі, у романі є не менш цікаві другорядні герої. Наприклад, Містер Бінглі виступає позитивним героєм:

“I would not be so fastidious as you are, cried Mr. Bingley, for a kingdom! Upon my honour, I never met with so many pleasant girls in my life as I have this evening; and there are several of them you see uncommonly pretty” [Austen 1961, p. 10].

Його емоційність виражається, зокрема, в повторенні фрази «*upon my honour*». Герой інтенсифікує зміст вираження, завдяки цьому реченню додається емоційна експресивність.

“But upon my honour, I do NOT. I do assure you that my intimacy has not yet taught me THAT. Tease calmness of manner and presence of mind! No, no—feel he may defy us there. And as to laughter, we will not expose ourselves, if you please, by attempting to laugh without a subject. Mr. Darcy may hug himself” [Austen 1961, p. 69].

Також тут ми бачимо виділені слова великими літерами «NOT, THAT». Це графічний спосіб вираження емотиву [Ніколіна 2003, с. 154]. Великі літери використовується для акцентування уваги на певному відрізку мовлення. Як правило, трактується як підвищення голосу. Слід зазначити, що у фразі “*I do assure...*” використання дієслова *do* посилює вираз з метою передачі емоційного забарвлення.

Джейн Остін використовує такий прийом для характеристики другорядних персонажів як іронію. Вона уникає авторських суджень,

декларацій, але іронія є одним з найважливіших засобів спрямування уваги читача. Письменниця не нав'язує читачам моральної позиції, але сама ніколи не випускає її з поля зору.

Досить цікаво авторка показала ще одну другорядну героїню – місіс Беннет. Наділена дурістю вона служить предметом жартів письменниці.

Мова місіс Беннет сплутана, як її думки. Жінка в силу своєї духовної убогості намагається виговоритися відразу, тому в мові переважають еліптичні, уривчасті, логічно не пов'язані речення. Вираження сильно емоційно забарвлені, часом грубуваті: *“But I can assure you, she added, that Lizzy does not lose much by not suiting his fancy; for he is a most disagreeable, horrid man, not at all worth pleasing. So high and so conceited that there was no enduring him! He walked here, and walked there, fancying himself so very great! Not handsome enough to dance with! I wish you had been there, my dear, to have given him one of your set downs. I quite detest the man”* [Austen 1961, p. 15].

Ми бачимо, що місіс Беннет відчуває емоції невдоволення і злоби, висловлюючи їх через такі слова, як *“disagreeable, horrid, quite, detest”*. За допомогою слова *“most”* відбувається посилення експресивності висловлювання.

Іронічний і авторський коментар *“Happy for all her maternal feelings was the day on which Mrs. Bennet got rid of her two most deserving daughters”* [Austen 1961, p. 474]. Словникова дефініція фразового присудка *get rid* (to make a person free from) [Cambridge dictionary] певним чином контрастує за значенням зі словами *happy day* (a day of pleasure) [Cambridge dictionary], так авторка висловлює своє іронічне ставлення до материнських прагнень місіс Беннет.

Але є в романі персонажі, окреслені не комічними штрихами, а і сатиричними. Один з них – містер Коллінз. Він без кінця розхвалює свої гідності і переваги свого становища. Елізабет визначила його як *“haughty”*. Низинна сутність його натури найбільше розкривається в найважчий для сім'ї Беннетів період: під час втечі Лідії з Уїкхемом. Коллінз надсилає їм лист

«співчуття». Мову цього листа представляє піднесена літературна лексика: “*respectable family, present distress of the bitterest kind, the death as a blessing, augmented satisfaction, involved in disgrace*” [Austen 1961, p. 364] тощо, за якою приховано лицемірне співчуття до родини, яку спіткало горе.

Джейн Остін використовує багато прикметників. Прикметники в найвищому ступені характеризують стан героїв в найщасливіші хвилини їхнього життя: “*.. the liveliest emotion; ... the happiest creature in the world; ... the happiest, wisest, and most reasonable end!*” [Austen 1961, p. 426] – все це про Джейн Беннет після того, як містер Бінглі зробив їй пропозицію. У даному романі 778 прикметників у найвищому ступені, що свідчить про експресивність та гіперболізацію почуттів героїв: “*most forbidding, most violent, most disagreeable, worst objections, tallest, proudest, greatest*”.

Один з кульмінаційних моментів роману – вечір в будинку Беннетів, коли містер Дарсі просить руки Елізабет у її батька. Здається, все розмаїття стилістичних прийомів Дж. Остін зосередилося на цих сторінках. Тут і драматизація розповіді: вимовлені Дарсі пошепки слова “*Go to your father; he wants you in the library*” [Austen 1961, p. 463], діалог Елізабет з батьком, в якому використовується ефект наростання: “*Lizzy, said he, what are you doing? Are you out of your senses, to be accepting this man? Have not you always hated him?*” [Austen 1961, p. 464]. Тут і паралельні конструкції і стилістично забарвлене вживання умовного способу: “*But he was going to be made unhappy, and that it **should be** through her means; that she, his favourite child, **should be** distressing him by her choice, **should be** filling him with fears and regrets in disposing of her, was a wretched reflection*” [Austen 1961, p. 464]. Це створює ефект величезного емоційного напруження і повної достовірності мовного відбиття.

У “*Pride and prejudice*” застосовані складна організація тексту, в якій домінуюча роль належить безособовій розповіді, але де кожен герой, не тільки головний, але і другорядний, завдяки драматизації, включенню непрямої мови, отримує можливість висловити себе самостійно. Авторка використовує епітети, посилюючі конструкції для вираження емоцій героїв.

Ми переконалися, що для героїв Остін важлива їх мова. Кожному властива своя особлива манера мови, заснована на мисленні, вихованні, освіті. Через діалоги розкриваються характери героїв.

Мова Джейн Остен чітка і точна, надзвичайно тонко відтінені окремі значення слова. Джейн Остін не використовує літературні штампи і багатозначність. Письменниця уникає зайвих описів і сцен, непотрібних деталей і характерів. У Джейн Остін немає складних і заплутаних фраз і конструкцій. Особливостями стилю Остен є стриманість і іронія.

2.2 Емотиви у романі “Emma”

Головна героїня роману – Емма Вудхаус – красива молода дівчина, заклопотана щодо особистого щастя своїх ближніх. Вона вважає, ніби в її силах влаштувати щастя інших. Джейн Остін експериментувала з точками зору, непрямими коментарями, драматичною взаємодією, нюансами тону, діалоговим викриттям та переконливістю своїх романів.

У своїх романах Остін використовує різні точки зору. Іноді ситуації зображуються із перспективи авторки, а наступного разу із обмеженого бачення одного персонажа.

Розповідь передається з таких точок:

- 1) Емма;
- 2) авторські коментарі;
- 3) діалог з іншими персонажами, листи та дії.

З головною героїнею ми знайомимося з перших рядків роману: "*Emma Woodhouse, handsome, clever, and rich, with a comfortable home and happy disposition, seemed to unite some of the best blessings of existence; and had lived nearly twenty-one years in the world with very little to distress or vex her*".

(Handsome, clever, and rich, with a comfortable home and happy disposition) [Austen 2008, p. 1]. Це емотиви-прикметники, які описують Емму, як гарну та розумну дівчину. Жила вона у злагоді та комфорті. “*She was the youngest of the two daughters of a most affectionate, indulgent father; and had, in consequence of her sister's marriage, been mistress of his house from a very early period*” [Austen 2008, p. 2]. Опис тата як дуже поблажливого чоловіка “*affectionate, indulgent father*”, який у якомусь сенсі поводить ся як дитина.

Авторка часто використовує посилювачі: “*The real evils, indeed, of Emma's situation were the power of having rather **too much** her own way, and a disposition to think a little **too well** of herself; these were the disadvantages which threatened alloy to her many enjoyments*” [Austen 2008, p. 2]. Посилювачі “*too much, too well*” також становлять емотивну лексику та показують, що героїня була гордовита, вона мала забагато свободи, саме ця свобода і дозволила героїні думати про себе надмірно.

Емму Вудхаус показують в сумний для неї момент: її повірниця вийшла заміж, залишивши подругу з батьком, наодинці з яким дівчині доведеться коротати довгі осінні вечори. Причину її глибокої прихильності до подруги пояснює нам письменниця: “*Sixteen years had Miss Taylor been in Mr. Woodhouse's family, less as a governess than a friend*” [Austen 2008, p. 1]. Ми розуміємо, що Емма і міс Тейлор були дуже близькими подругами завдяки порівняльному ступеню прикметника. Емма гаряче любить свого батька, “*but he was no companion for her. He could not meet her in conversation, rational or playful*” [Austen 2008, p. 3]. Він не входив у круг людей, з якими Еммі було цікавою. Отже, знову авторка показує нам героїню не зі світлої сторони.

Письменниця найчастіше використовує короткі речення з додаванням лаконічних, але виразних деталей. Саме так Джейн Остін описує портрет батька героїні: “*His spirits required support. He was a **nervous man**, easily **depressed**; fond of every body that he was used to, and **hating** to part with them; **hating change** of every kind*” [Austen 2008, p. 3]. Короткі речення, наголошення на слові “*hate*”, перелік його недоліків, описує чоловіка як слабку людину, яка

постійно потребує підтримки. Батько терпіти не міг розлучатися з людьми і взагалі не терпів ніяких змін.

Авторка дуже часто сама описує героїв, дає коментарі з приводу їх поведінки: “*Mr. Knightley, a **sensible** man about seven or eight–and–thirty, was not only a **very old and intimate friend** of the family, but particularly connected with it, as the elder brother of Isabella's husband*” [Austen 2008, p. 4]. Ми розуміємо, що містер Найтлі був поважним гостем та другом сім’ї Вудхаусів – “*a very old and intimate friend of the family*”. Також вибраний для опису чоловіка прикметник “*sensible*” описує його як чуйну людину. Авторитет гостя настільки великий, що ми дізнаємося, що “*Mr. Knightley, in fact, was one of the few people who could see faults in Emma Woodhouse, and the only one who ever told her of them...*” [Austen 2008, p. 5]. Містер Найтлі був з тих небагатьох, хто вмів бачити в Еммі Вудхаус недоліки, і єдиний, хто наважувався говорити їй про них – повторення фрази “*he was **the only one***”.

У наступному прикладі можна побачити як відрізняється опис зовнішності жінки, від чоловіка. Якщо чоловіки були описані стримано, то для дівчини Джейн Остін використовує більш емоційну лексику. Тут ми знайомимося з іншою героїнею – Гаррієт Сміт. “*She was a very pretty girl, and her beauty happened to be of a sort which Emma particularly admired. She was short, plump, and fair, with a fine bloom, blue eyes, light hair, regular features, and a look of great sweetness*” [Austen 2008, p. 11]. Тут ми бачимо детальний опис зовнішності дівчини, емотиви : “*pretty, beauty, sweetness*”. Емма захопилась зовнішністю Гаррієт (наголошення на дієслові *admired*) і вона вважала, що може посприяти чужому щастю. Авторка підкреслює, що Гаррієт була дуже гарна дівчина: “*a look of great sweetness*”. Ця фраза є високо забарвлена, адже іменник “*sweetness*” вже сам викликає позитивну емоцію, а ще й прикметник “*great*” додає більш сильного впливу.

“*She must have good sense*”. Емма робить висновок, що “*all those natural graces, should not be wasted on the inferior society of Highbury and its connexions*” [Austen 2008, p. 12]. Вона не хоче, щоб Гаррієт загубила свою природність у

Хайбері. Адже Хайбері – це “*inferior society*”. Авторка критикує суспільство, у якому знаходяться героїні. “*The acquaintance she had already formed were unworthy of her*”. Її старі знайомства не гідні її.

Слід зазначити, що у романі нерідко вживаються інтенсифікатори типу *very, quite, completely* та інші, які посилюють емоційний колорит тексту. Також зауважимо, що велику роль мають вигуки в створенні емотивності тексту, це – незмінні слова, що безпосередньо виражають емоційну реакцію, почуття, відчуття. Найчастіше вживаються такі вигуки: *Oh! O-o! Alas! My God*. Зустрічаються в таких реченнях:

“*Oh! Are you there? – Oh! She shall not do such a thing again. – Oh! My dear, human flesh! – Ah! You are not serious now. – Ah! dear Mrs Elton, so obliged to you for the carriage!*”

Вигуки показують, що у той самий момент герої знаходяться у великому збудженні і цей стан повинен передатися читачеві. Вигуки додають різні стилістичні відтінки висловлюванню.

Як вже зазначалося, Джейн Остін часто використовує у великій кількості прикметники, які називають емоції, при цьому вони належать в основному до однієї емоційної зони – позитивної: *kind, generous, pleasant, intelligent, gentle, amiable* і ін. Наприклад:

1. “*...who have always loved her with such real, **generous** affection*” [Austen 2008, p. 152].

2. “*It is very **kind** of you, Mr. Knightley, to come out at this late hour to call upon us. I am afraid you must have had a shocking walk*” [Austen 2008, p. 5].

3. “*She had been a friend and companion such as few possessed: **intelligent**, well-informed, useful, **gentle**, knowing all the ways of the family, interested in all its concerns...*” [Austen 2008, p. 3].

Найчастіше авторка використовує емотивні прикметники зі значенням стану та властивостей характеру, адже вони відображають душевний стан людини та особисті якості героїв.

Письменниця як жінка схильна до перебільшення: часто використовує

інтенсифікатор *very* навіть при малій сполучуваності слів. Так, за нашими підрахунками слова *very* було використано у романі 1585 разів:

“...to be *very* sure, a *very* old and intimate friend, to be *very* glad, *very* fanciful, *very* considerable, a *very* good servant” тощо. Слід додати також, що авторка часто додає повтори, які посилюють емотивну ступінь тексту: “*Very lucky! Peculiarly lucky!*” [Austen 2008, p. 199].

Прислівники характеризуються як підсилювачі-інтенсифікатори. Вони вживаються при сильному почутті.

Також Джейн Остін вживає іменники, які називають емоційний стан героїв: *pleasure, kindness, happiness, friendliness*. Наприклад:

1. “And have you never known the **pleasure** and triumph of a lucky guess?” [Austen 2008, p. 6].

2. “The event had every promise of **happiness** for her friend.” [Austen 2008, p. 3].

3. “Perfect **happiness**, even in memory, is not common” [Austen 2008, p. 122].

4. “And it is a **kindness** to employ our men.” [Austen 2008, p. 158].

Як бачимо, найчастіше у романах використовуються іменники зі значенням щастя та кохання. Ці емотиви описують стан героїв, їх почуття. В данних прикладах, можна побачити, що в структурі емотивних іменників часто зустрічається суфікс “ness”. Це один з найпродуктивніших суфіксів, за допомогою якого досягається емоційна характеристика людини.

Префікси також надають словам експресивний і оцінний відтінок значення. До таких префіксів відносяться: *super-, hyper-, over-*.

1. “...a doubt of its *overcoming* any hesitations that a reasonable prudence might originally suggest” [Austen 2008, p. 36].

2. “So much *superadded* decision of character” [Austen 2008, p. 22].

3. “...the most *overpowering* period of Mr. Elton's nonsense” [Austen 2008, p. 64].

Джейн Остін використовує не тільки позитивну емотивну лексику, а й

дуже напружену та іноді негативну. Так письменниця описує душевний стан героїні: “*It would be impossible to say what Emma felt, on hearing this – which of all her **unpleasant sensations** was uppermost. She was too **completely overpowered** to be immediately able to reply*” [Austen 2008, p. 71]. Знову використання підсиленого виразу: “*completely overpowered*” надає ефекту напруженості ситуації.

Тяжкі роздуми героїні перериваються вигуками, зверненими до себе. Глибоке каяття мучить Емму. “*Oh, such a blow for Harriet! – that was the worst of all. Every part of it brought **pain and humiliation**, of some sort or other; but, compared with the **evil** to Harriet...more in **error** – more disgraced by misjudgment, than she actually was, could the effects of her **blunders** have been confined to herself!*” [Austen 2008, p. 72]. Виділені іменники є емотивами, адже ця лексика передає почуття болю та приниження, що мають негативну оцінку. Емма зрозуміла свою помилку.

У Емми розігралася фантазія, авторка стежить за своєю героїнею, відзначаючи, що “*Emma saw its artifice There probably was something more to conceal than her own preference; Mr. Dixon, perhaps, had been very near changing one friend for the other, or been fixed only to Miss Campbell, for the sake of the future twelve thousand pounds*” [Austen 2008, p. 89]. Докори сумління з приводу Гаррієт не залишають Емму, але міс Вудхаус так само непохитна, як і раніше: “*She would have given a great deal, or endured a great deal, to have had the Martins in a higher rank of life. They were so deserving, that a little higher should have been enough: but as it was, how could she have done otherwise*” [Austen 2008, p. 98]. Тобто Емма сильно дбає про соціальне становище.

У романі письменниця показує героїні як розсудливу щодо своїх емоцій. У наступному прикладі можна побачити як Дж. Остін коментує почуття і відчуття Емми: “*She had **great pleasure in hearing** Frank Churchill talked of ... **she was very often thinking** of him ... though **thinking of him** so much, and, as she sat drawing or working, forming a thousand amusing schemes for the progress and close of their attachment, **fancying** interesting dialogues, and **inventing** elegant*

letters; the conclusion of every imaginary declaration on his side was that she refused him. Their affection was always to subside into friendshi” [Austen 2008, p. 140]. Перелік дієслів пояснюється тим, що емоції переповнюють дівчину і ми бачимо потік думок.

Отже, мова роману “Emma” – також досить експресивна та емотивна. Мова ясна і точна, надзвичайно тонко відтінені окремі значення слів. Разом з тим мова проста. Авторка не використовує багато складних і заплутаних конструкцій, багатозначних фраз; вона дуже стримана у вживанні усіляких стилістичних фігур, тому Джейн Остін уникає «поетичних» епітетів; в тих же випадках, коли вона їх вживає, вони завжди підкреслено «сміслові», стримані, раціональні. Про чоловіків вона каже – *handsome, of good manners*; про жінок – *pretty, beautiful, fine*. Письменниця дуже цінує вроду своїх героїнь. Слово “*beautiful*” використано 27 разів, слово “*pretty*” – 69. Джейн Остін висміює людські вади, такі як упередженність, лицемірство, притворність. Емоційний компонент найчастіше виступає разом з оцінним компонентом, так як оцінка є змістом емоційного значення. Оскільки в процесі спілкування існує потреба висловити не тільки суб'єктивне ставлення мовця, а й емоцію, то суб'єктивне ставлення і емоції тісно переплітаються в людській свідомості, що отримує лексичне вираження в емоційно-оцінній лексиці.

2.3 Емотиви в романі “Sense and Sensibility”

Наступним розглянемо роман “Sense and Sensibility”. В цьому романі відображення емоцій відтворюється через авторський наратив та через діалоги персонажів. Персонажний діалог розкривається вербально та невербально (опис рухів, міміки тощо). Вже у самому заголовку ми маємо два емотивних слова – *sense, sensibility*. Два слова, з протилежним значенням. *Sense* – передбачає розум, *sensibility* – почуття. *Sense and sensibility* – це терміни, які

Остін неодноразово використовує для опису схильностей та якостей своїх героїв. Це повторення, яке окреслює відмінність між двома термінами.

Хоча *sense* та *sensibility* протилежні за значенням, вони не виключають один одного. В даному контексті вони виражають чесноти та моральні сили. В мові персонажа емоції і розум повинні якимось чином взаємодіяти; майже завжди мова вимагає певної міри об'єднання пізнання і почуття.

Мова – єдиний ефективний засіб для відстеження моральних якостей персонажів Джейн Остін, тому що їхні словесні вирази розкривають їх більш глибокі мотиви.

Розглянемо приклад діалогів героїнь:

1. *“I have never yet known what it was to separate esteem and love”* [Austen, p. 18].

2. *“Esteem him! Like him! Cold-hearted Elinor! Oh! worse than cold-hearted! Ashamed of being otherwise. Use those words again, and I will leave the room this moment”* [Austen, p. 23].

3. *“Marianne,” cried her sister, “how can you say so? How can you be so unjust?”* [Austen, p. 110].

У першому прикладі можна відчутти гнів та обурення, це досягається через окличні речення, які йдуть один за одним. Вираз *“cold-hearted”*, повторене декілька разів та вигук *“Oh”* посилює це відчуття. Відбувається наростання емоції, висока ступінь збудження.

Також у романі авторка сама часто описує емоції героїв та дає оцінку. Вона дуже чітко визначає ключові жіночі характери:

1. *“Her feelings were strong; but she knew how to govern them: it was a knowledge which her mother had yet to learn...”* [Austen, p. 6].

2. *“She was sensible and clever; but eager in everything: her sorrows, her joys, could have no moderation. She was generous, amiable, interesting: she was everything but prudent. The resemblance between her and her mother was strikingly great”* [Austen, p. 6].

Письменниця прямо описує емоції та переживання своїх героїнь – а саме

йдеться про стримання своїх почуттів та про гордість. Джейн Остін робить це, вживаючи головним чином прикметники: *strong, sensible, clever, generous, amiable etc.*

Якщо говорити про опис фізичних проявів емоційного стану героїні, то можна побачити такі приклади:

1. “*Did he indeed?*” cried Marianne with sparkling eyes” [Austen, p. 54].
2. “*Oh that they would!*” cried Marianne, her eyes sparkling with animation, and her cheeks glowing with the delight of such imaginary happiness” [Austen, p. 11].
3. “*She trembled, her eyes were fixed on the ground, and her lips became whiter than even sickness had left them*” [Austen, p. 417].

У прикладах йдеться про сяючі очі, про щоки, які палають від радощів та щастя, а також про тремтіння героїні та про побілілі губи від страху та збудження. Все це вказує на підсвідомі відчуття, що виникають внаслідок переживання емоцій. Завдяки таким характеристикам емотивність тексту підсилюється і читач повністю довіряє автору.

У наступному прикладі є сенс звернути увагу на вживання умовного способу з емотивною лексикою:

“...*if there had been any real impropriety in what I did, I should have been sensible of it at the time, for we always know when we are acting wrong, and with such a conviction I could have had no pleasure.*” [Austen, p. 82].

Тут героїня сама описує свої відчуття. Вживання умовного способу у даній ситуації дозволяє оцінювати свої дії. Її мова тут образна, вона суперечить розумному, адже є втіленням чуйності.

Також ми бачимо, що у мові героїні Маріанни є багато слів від першої особи:

“*No, no, cried Marianne, misery such as mine has no pride. I care not who knows that I am wretched. The triumph of seeing me so may be open to all the world. Elinor, Elinor, they who suffer little may be proud and independent as they like—may resist insult, or return mortification—but I cannot. I must feel – I must be wretched –*

and they are welcome to enjoy the consciousness of it that can.” [Austen, p. 225].

Надмірне використання слова «Я» дає нам зрозуміти, що дівчина жаліє сама себе. І через це читач може звинуватити героїню в егоїзмі. Однак грубість даного контексту від першої особи не є достатнім доказом егоїзму як однієї з домінуючих характеристик Маріанни. Натомість ми можемо вважати, що використання Маріанною першої особи лише вказує на нюанс у її особистості, що вимагає детального опрацювання нової інформації мови.

Другою героїнею роману є Еліно́р, яка є втіленням розуму. Вона більш стримана і відповідно мова не така емоційно забарвлена. Навіть коли вона розповідає про свої почуття, можна побачити різницю:

“I do not attempt to deny, said she, that I think very highly of him – that I greatly esteem him, that I like him ” [Austen, p. 23].

Тут немає занадто забарвлених слів, але все одно, зрозуміло що мова йде про симпатію та про схильність Еліно́р до чоловіка. Речення короткі та слова є нейтральними. Вона виражає свої емоції, але дуже обережно. Саме це відрізняє Еліно́р від Маріанни, яка не соромиться показувати свої почуття.

Для детального опису характеру героїні Еліно́р авторка часто використовує емотивні іменники: *“Always **resignation and acceptance. Always prudence and honour and duty.** Elinor, where is your heart?”* [Austen, p. 229].

Як видно з прикладу, завдяки переліку таких іменників йде наростання емоції у читача. Можна зрозуміти, що героїня смиренна, у деякому сенсі навіть горда. *“Elinor possessed a **strength of understanding, and coolness of judgment, which qualified her, though only nineteen...She had an excellent heart. Her disposition was affectionate, and her feelings were strong; but she knew how to govern them...**”* [Austen, p. 6].

У цьому прикладі здавалося б антонімічні пари: *“understanding – feelings, judgement – heart”*, але вони доповнюють одне одного. Так можна зробити висновок, що хоч Еліно́р і була дуже стриманною, вона все ж таки не холодна егоїстка і вона здатна на емоції.

Треба зазначити, що в романі письменниця часто використовує

компліменти для посилення емоційного впливу: *“I am excessively fond of a cottage; there is always so much comfort, so much elegance about them”* [Austen, p. 301].

Чоловік робить комплімент господині будинку. Він має на меті полестити жінці та встановити теплі та дружні стосунки, на що вказує використання в мові повтору інтенсифікаторів *so much*.

Теж саме ми бачимо і в наступних прикладах:

1. *“Then came your dear mother to torture me farther, with all her kindness and confidence.”* [Austen, p. 389].

2. *“I admire your taste very much”* [Austen, p. 134].

У цих реченнях використовуються велика кількість емотивних прикметників, іменників та інтенсифікаторів, що вказує на мету компліментів – залучитися теплими стосунками та висловити схвалення і повагу.

Отже, емотивна лексика дуже сильно окреслює та доповнює характер персонажів у романі. Важливо помічати те, що написано «поміж рядків», те, на що хотіла натякнути Джейн Остін. Розум і почуття доповнюють один одного і це можна зрозуміти завдяки правильному підбору лексики. Письменниця застосовує найрізноманітніші прийоми у введенні емотивних одиниць і робить це майстерно. Вона описує сама персонажів, демонструє мову через діалоги та навіть дає невербальний характер.

Таким чином, реалізація категорії емотивності в романі здійснюється за допомогою цілого комплексу мовностилістичних засобів, що володіють високим впливом на читача. Важливо розуміти, що емотивний текст – це не просто опис емоцій, це значно більше. І це більше читач інтерпретує зі своєї сторони.

2.4 Функціональна значимість емотивів у романах “Pride and Prejudice”, “Emma” і “Sense and Sensibility”

У своїх романах Джейн Остін часто використовує такі емотивні вираження як компліменти. Комплімент можна розглядати як епітет, що складається з прикметників. Наприклад:

1. *You are so **bountiful*** [Austen 2008, p. 91].
2. *Such a **noble** mind* [Austen, p. 404].
3. *Charlotte is very **pretty*** [Austen, p. 127].
4. *You are such **charming** women* [Austen 1961, p. 8].

Отже, завдяки цим прикметникам-епітетам можна зробити цілісне уявлення про предмет. Саме ці епітети розкривають ставлення адресанта до адресата.

1. *I have the highest opinion in the world of his goodness and sense* [Austen, p. 19].
2. *He seems a most gentlemanlike man* [Austen, p. 268].

На цьому прикладі можна побачити, що прикметник–епітет вживаний у найвищому ступені, для більш сильного емоційного впливу.

Також, доречно додати, що при вживанні таких прислівників, як *so*, *very*, *such*, *too* та інші – вплив епітета посилюється. Ці епітети посилюють позитивне значення емотиву.

1. *You are very obliging* [Austen, p. 79].
2. *Colonel Brandon is so delicate a man* [Austen, p. 343].
3. *He is so excessively handsome* [Austen 1961, p. 8].

Емотиви, які найбільш часто зустрічаються у романах мають позитивне значення. Наприклад: *sweet*, *dearest*, *charming*, *happy*, *pitiful*, *angry* та їх похідні.

Таблиця 2.1

Найбільш часто вживані емотиви

	Happy	Pity	Anger	Love
Pride and Prejudice	170	9	30	122
Emma	222	26	26	191
Sense and Sensibility	193	22	17	124

Як можна побачити, емотивів з позитивним значенням більше, ніж негативних.

1 місце за вживаністю – *Happy*.

2 місце – *Love*.

3 місце – *Anger*.

1. *Well, Jane, make haste and tell us; make haste, my **love*** [Austen 1961, p. 20].

2. *Mr. Elton was only too **happy*** [Austen 2008, p. 24].

3. *He was too **angry** to say another word* [Austen 2008, p. 72].

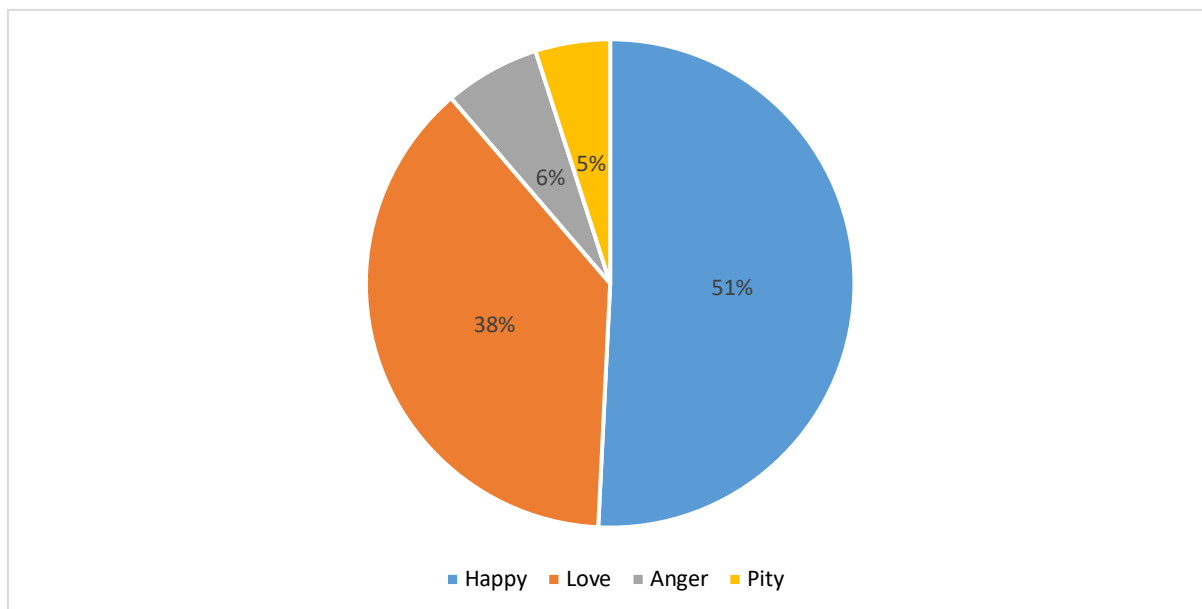
4. *I am not likely to be deceived as to the name of the man on who all my **happiness** depends* [Austen, p. 158].

5. *...there was a tolerable powerful feeling towards her, which soon procured her pardon, and directed all his **anger** against another* [Austen 1961, p. 67].

6. *I believe you are right, my **love**; it will be better that there should by no annuity in the case* [Austen, p. 12].

Діаграма 2.1

Відсоткове співвідношення емотивної лексики у трьох романах

Авторка часто використовує фразеологізми з емотивним значенням:

1. “*Poor little Lizzy! But do not be **cast down***” [Austen 1961, p. 161].
2. “*...but poor Edward is so **cast down** by it!*” [Austen, p. 94].
3. “*Don’t keep coughing so, Kitty, **for Heaven’s sake!***” [Austen 1961, p. 3].
4. “*If he were deficient there, nothing should **make amends** for it*” [Emma 2008, p. 103].
5. “***Upon my word**, Caroline, I should think it more possible to get Pemberley by purchase than by imitation*” [Austen 1961, p. 26].

Фразеологізми посилюють сенс висловлювання, роблять його більш емоційним та високо піднесеним.

Отже, проаналізувавши три романи, можна зробити висновок, що Джейн Остін використовує найбільш емотивні одиниці з позитивним значенням.

Принцип співвідношення емотивного компонента з іншими компонентами лексичного значення слова полягає в тому, що емотивний компонент найчастіше виступає разом з оцінним компонентом, так як оцінка є змістом емоційного значення. Оскільки в процесі мовного спілкування існує

потреба висловити не тільки суб'єктивне ставлення мовця, а й переживання цього відношення, тобто емоцію, то суб'єктивне ставлення і емоції тісно переплітаються в людській свідомості, що отримує лексичне вираження в емотивній лексиці.

Емотивна лексика в художньому тексті виконує комунікативну, емотивну і експресивну функції. Основне призначення використання емотивної лексики в художньому тексті – створення емотивного змісту й емотивної тональності тексту. Емотивна лексика також бере участь в створенні психологічного портрета персонажа і проявляє позитивні і негативні якості героїв.

Виявивши особливості емотивної лексики, ми ще раз переконалися в мистецтві знаменитої англійської письменниці описувати емоції своїх героїв, які живуть у вишуканому світі під назвою «романи Джейн Остін».

ВИСНОВКИ

Дослідивши категорію «емотивності» ми познайомилися з різними визначеннями цього терміну. Тому, підсумувавши всі значення, можна сказати, що «емотив» – це слова, що називають, позначають, виражають емоції. Емотивне значення – це певна гама емоцій, що виникли, як реакція (з погляду адресанта) або стимул (з погляду адресата). Як свідчить досліджуваний матеріал, таке значення притаманне словам – афективам, що виражають емоційний стан мовця (вигуки), словам з позитивним значенням, лексичним одиницям з презирливим і зневажливим значенням, які містять у собі оцінний компонент значення. Контекст дозволяє не лише встановити об’єкт емоційного спрямування, але й достатньо точно визначити назву емоції. Емотиви виражають різноманітні почуття: захоплення, обурення, насолоду, відчай.

В даній роботі ми розглянули три романи Джейн Остін “Pride and prejudice”, “Emma” та “Sense and Sensibility” з позиції створення емотивності тексту, особливостей лінгвістичного вираження емоцій. Дослідження творів англійської письменниці з точки зору емотивності тексту допомогло виявити специфіку авторства текстів.

Суть лінгвістичного розуміння категорії емотивності слова полягає в тому, що емоційність властива багатьом словам і входить складовою частиною в лексичне значення слова. У словниковому корпусі англійської мови є спеціальні лексичні одиниці, що передають емоційний стан. До них зазвичай відносять різні лексико-семантичні розряди слів, що описують емоції: прислівники, дієслова, іменники, прикметники, які в свою чергу класифікуються за ознакою приналежності до емоційної зони – позитивних, негативних, амбівалентних емоцій. Відзначимо, що прислівники і прикметники нерідко вживаються інтенсифікаторами типу *very*, *quite*, *completely* та інші, які посилюють емоційний колорит тексту навіть в тому

випадку, якщо вживаються інтенсифікаторами зниженого ступеня ознаки типу *slightly, a little* тощо. Слід також сказати про важливу роль вигуків в створенні емотивності тексту, вигуки – незмінні слова, що безпосередньо виражають емоційну реакцію, почуття.

Аналіз лексичних одиниць, що підвищують емотивність тексту дозволив зробити наступні висновки щодо використання різних категорій лексики:

1. Джейн Остін використовує у великій кількості прикметники, які називають емоції, при цьому вони належать в основному до однієї емоційної зони – позитивної: *generous, pleasant, intelligent, gentle, amiable, pretty-spoken* та інші.

2. Авторка використовує інтенсифікатори для більш значного впливу: *to be very sure, a very good servant, a very old and intimate friend, very fanciful, very considerable* тощо.

3. Для опису емоцій, Джейн Остін використовує такі іменники як : *tears, smiles, blushing, happiness, kindness, friendliness, joy, pleasure* тощо.

4. Для стилю письменниці характерні лексичні повтори, що підвищують ступінь емотивності тексту: *Very lucky! Peculiarly lucky! – Sorrow came – a gentle sorrow!*

5. Джейн Остін в своїх творах використовує велику кількість вигуків (особливо в діалогах), таких як *Oh! Ah !*, для вираження емоційного стану персонажів. Так у творі “Emma” Джейн Остін використовує такі репліки в діалогах: – *Oh! Are you There? – Oh! She shall not do such a thing again. – Oh! My dear, human flesh! – Ah! You are not serious now. – Ah! dear Mrs Elton, so obliged to you for the carriage!*

У даних романах емоції виражаються найрізноманітнішими засобами, які комбінуються у мові по-різному. До емотивних засобів мови відносяться лінгвістичні, специфічні функціональні засоби (суфікси, емоційно-оцінна лексика, емоційно-оцінні експресивні структури), а також паралінгвістичні методи, які функціонально залежні від мови, вживаються в контексті конкретного мовного акту і спрямовані на передачу конкретної емоційної

реакції. Ці тексти досить емоційні та експресивні, адже у романах йдеться мова про кохання, становлення жінки у суспільстві. Але порівнявши ці три романи, можна побачити, що “Pride and prejudice” є більш емоційним романом, навіть по кількості прикметників. У романі “Emma” є прикметники, які описують зовнішність героїнь, а у першому романі авторка використовує набагато більше прикметників, особливо у найвищому ступені, для опису майже всього: зовнішності, пейзажу, характеру тощо. У творі “Sense and Sensibility” письменниця використовує більше негативних іменників, щоб висміяти людські вади.

Незважаючи на різні категорії емотивності в текстах, романи є цікавими, експресивними та емоційними. І саме на основі цих творів ми виявили лексичні засоби репрезентації категорії емотивності в англійській мові та розглянули мовні риси і особливості характеристики емоційного світу в творах Джейн Остін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аносова Т. В. Проблема лексикографічного відображення конотації. *Нова філологія*. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. С. 7–8.
2. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. М. : Изд-во лит. на иностр. языках, 1959. 352 с.
3. Бабенко Л. Г. Эмотивная лексика как функциональная система : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01. Свердловск, 1990. 10 с.
4. Бабенко Л. Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке. Свердловск : Изд-во Свердловского ун-та, 1989. 184 с.
5. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика : Учебник. Практикум. М. : Флинта; Наука, 2003. 496 с.
6. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие. *Новое в лингвистике*. М., 1972. Вып.6. 134 с.
7. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М. : Русские словари, 1996. 345 с.
8. Вежбицкая А. Семантические универсалии и базисные концепты. М. : Языки славянской культуры, 2011. 568 с.
9. Волек Б. Типология эмотивных знаков. *Язык и эмоции*. Волгоград : Перемена, 1995. С. 15–24.
10. Галаган В. Я. Емотивність, експресивність та конотація як засіб вираження оцінки. Кіровоград : КДУ, 2008. 220 с.
11. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М. : УРСС Эдиториал, 2008. 144 с.
12. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць. К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. 134 с.

13. Герасименко І. Е., Тютріна О. М. Емотивність як лінгвістична категорія. *Молодий вчений*. 2016. №13.2. С. 23–25.
14. Гладь С. Категорія емотивності : семантичний та функціональний аспекти. *Наукові записки*. Вінниця, 2007. Вип. 9. С.146–151.
15. Жельвис В. И. Эмотивный аспект речи. Психологическая интерпретация речевого воздействия. Ярославль : ЯрГУ, 1990. 82 с.
16. Ивин А. А. Основания логики оценок. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1970. 230 с.
17. Ильин Е. П. Эмоции и чувства. СПб : Питер, 2013. 752 с.
18. Кислякова Е. Ю. Варьирование эмотивных смыслов английских библеизмов (на материале текстов художественной литературы): дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2004. 220с.
19. Кондрашина Е. И. Эмотивность в английской фразеологии: автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 1991. 26 с.
20. Кубрякова Е. С. Теория номинации и словообразование. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. 88 с.
21. Кунин А. В. Механизм окказиональной фразеологической номинации и проблема оценки. *Сборник научных трудов МГПИИЯ им. М. Тореца*. М., 1980. Вып. 168. С. 158–185.
22. Літвінчук І. М. Інтерпретація емотивного сенсу художнього тексту в психолінгвістичному експерименті. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/91978/30-Litvinchuk.pdf?sequence=1> (дата звернення : 10.04.2020).
23. Миронова Н. Н. Дискурс-анализ оценочной семантики. М. : Тезаурус, 1997. 158 с.
24. Михайловская В. Н. Некоторые лексические средства выражения эмоциональности в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Л., 1966. 21 с.
25. Мягкова Е. Ю. Эмоциональная нагрузка слова и её проявление в материалах ассоциативного эксперимента. Калининград : Калинин. гос. ун-т, 1981. 160 с.

26. Николина Н. А. Филологический анализ текста. М. : Академия, 2003. 256 с.
27. Плотников Б. А. Основы семасиологии. М. : Выш. шк., 1984. 223 с.
28. Приходько А. И. Когнитивно–дискурсивный потенциал оценки и способы его выражения в современном английском языке: автореф. дис. ... канд. фил. наук : Белгород, 2004. 10 с. URL: https://static.freereferats.ru/_avtoreferats/01002741797.pdf (дата звернення : 10.07.2020).
29. Прокойченко А. Спільні та диференційні ознаки категорій емотивності, експресивності та оцінності. Вінниця : ТОВ «Фірма, Планер». 2014. С. 248– 251.
30. Прокофьева О.Г. Семантика интонационной выделенности в текстах спонтанной монологической речи: дисс. ... канд. филол. наук. 10.02.04. М., 2000. 191 с.
31. Пухняк А. До питання про емоції та категорію емотивності. *Молодіжний науковий вісник*, 1998. № 2. С. 3–6.
32. Пшенкина Т. П. К вопросу об окказиональном преобразовании фразеологических единиц, детерминированном жанром (на материале английской авторской сказки). *Межвузовский сборник научных трудов*. М., 1983. С. 54–60.
33. Разинкина Н. М. Стилистика английской научной речи. Элементы эмоционально-субъективной оценки. М. : Наука, 1972. 168 с.
34. Ратушная Е. Р. Семантическая структура фразеологизмов в процессе ее формирования и функционирования (на материале фразеологизмов наименований человека в современном русском языке). Курган : КГУ, 2000. 224 с.
35. Сретенская Е. Е. Семасиологическое исследование и лексикографическое описание глагольной синонимии (на материале эмотивных глаголов современного английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. 10.02.04. М., 1980. 19 с.

36. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. М. : Наука, 1986. 143 с.
37. Уфимцева, Г. А. Слово в лексико-семантической системе языка. М. : Просвещение, 1968. 287 с.
38. Филимонова О. Е. Эмоциология текста. Анализ репрезентации эмоций в английском тексте: учебное пособие. СПб.: ООО «Книжный Дом», 2007. 448 с.
39. Харвег Р. Стилистика и грамматика текста. М. : Прогрес, 1980. Вип. 9. С. 50 – 61.
40. Худяков И. Н. Об эмоционально-оценной лексике. *Филологические науки*. 1980. № 2. 88 с.
41. Шаховский В. И. Типы значений эмотивной лексики. *Вопросы языкознания*. 1994. № 1. С. 20–25.
42. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико–семантической системе языка. Воронеж, 1987. 56 с.
43. Diller H. J. Emotions and the Linguistics of English. Tuebingen : Niemeier, 1992. 155 p.
44. Goldie Peter. The Oxford Handbook of Philosophy of Emotion. Oxford : Oxford University Press, UK., 2010. 38 p.
45. Halliday M. A., Language, context and text: aspects of language in a social–semiotic perspective. Oxford : Oxford University Press, 1991. 264 p.
46. Heller A. A. Theory of Emotions. Assen : Van Gorcum, 1979. 182 p.
47. Miller G. A. Language and communication. New York : Cambridge University Press, 1951. 214 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

48. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення : 05.07.2020).
49. Кузнецов С.А. Большой толковый словарь русского языка. СПб. : Норинт, 2000. 1536 с.
50. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення : 07.07.2020).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

51. Austen J. *Pride and Prejudice*. London : Publishing House, 469 с.
52. Austen J. *Emma*. 2008. URL: <http://www.gutenberg.org/files/158/158-pdf.pdf> (дата звернення : 15.11.20).
53. Austen J. *Sense and Sensibility*. URL: <https://www.planetebook.com/free-ebooks/sense-and-sensibility.pdf> (дата звернення : 20.11.20).

SUMMARY

The presented paper deals with the study of the peculiarities of speech transmission of emotions in the novels of Jane Austen.

The object of the work is emotionality as a linguistic phenomenon. And the subject – the linguistic representation of emotionality in the works of Jane Austen.

The main purpose of this study is to analyze the emotionality (especially its semantic, structural and functional peculiarities) in the works of Jane Austen. It determined the accomplishment of such objectives as:

This goal involves solving the following tasks:

- 1) profound analysis of the concepts of emotive meaning, emotivity, expressive mean, expressiveness and criteria for their differentiation;
- 2) identification of the linguistic features of emotionality;
- 3) consideration of the linguistic features and means of the reflection in the emotional sphere in the works of J. Austin.

The definition of the “emotivity” is offered in the work. In these novels, emotions are expressed by a variety of means, which are combined in language in different ways. Emotives are represented by different parts of speech and have different functions. These texts are quite emotional and expressive, because the novels are about love, the formation of women in society.

Emotionality becomes a stylistic feature of fictional texts. All fictional works belong to the emotional type of texts, which is due to the place of the emotive in the thematic structure and emotional tasks in the complex of pragmatic tasks of the text. That is, emotionality is the ability of language units to express the emotional attitude and state of the speaker.

The findings of this work contribute the development of the theory of emotionality, as the results are useful for the study of emotional vocabulary.

Key-words: *emotivity, emotive meaning, emotionality, expressiveness, expressive means*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Усенюк Юлія Сергіївна, студентка 2 курсу, форми навчання денної, факультету Іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітня програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти yuliusenok@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Структура, семантика та функції емотивів у романах Дж. Остін» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

ПІБ (студент) _____